

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

Vícerychlostní rodičovský příspěvek jako podpora rodiny

Bakalářská práce

Autor: Jana Písková

Vedoucí práce: Mgr. Johana Mertová

2. 8. 2010

Abstract

Multiple-length Parental Benefit as the Support for the Family

Parental Benefit is the type of an allowance for families provided by the system of the social support in the Czech Republic. The purpose of the benefit payment is financial help coming from the state towards families with a child in times when a parent stays at home caring 24 hours for the child after the birth. Parental Benefit has been the most often amended benefit of all during its history. There were gradually introduced many changes in the length of payment, financial amount, also were introduced permissions to work while being paid benefits and the possibility to place a child in some kind of day-care institution for limited time period. The last one and the most complete amendment, which has been valid since 2008, introduced several ways of using the benefit: up to two years, three years, and four years of the child's age.

The Bachelor Work is focused on the importance of Parental Benefit as the financial support for families. There were set two goals: The first one was to find out if the current system with more time-period payments is comfortable for clients registered at the Job Center in Strakonice. The second goal was to find out if the clients make use of provisions that allow them to work together with being paid benefits. There was set a sample research group consisting of clients registered at the Job Center in Strakonice who applied for Parental Benefits. To reach the goal, there was chosen the strategy of quantitative research, requesting method, and the questionnaire.

There were set two hypotheses:

Hypothesis H1: *“Most of clients registered at the Job Center in Strakonice choose the basic form of Parental Benefit lasting up to three years of the child's age”.*

Hypothesis H2: *“Most of clients registered at the Job Center in Strakonice use the possibility of working while being paid Parental Benefits”.*

H1 was confirmed.

H2 was not confirmed.

The work was aimed to follow Parental Benefit from the view of parents who receive the benefit and to increase public awareness of using more versions of Parental Benefits. The outcome of the work is our finding that the most of clients prefer the

version lasting three years. The clients who are not allowed to choose themselves one of the mentioned options are not satisfied with the slow version lasting up to the fourth year of the child's age. I suggest allowing of choosing the basic version of Parental Benefit lasting up to three years of the child's age for all the clients.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci na téma Vícerychlostní rodičovský příspěvek jako podpora rodiny, vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích 2. 8. 2010

.....

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Johaně Mertové za odborné vedení, věnovaný čas, vstřícnost a trpělivost při konzultacích bakalářské práce. Také bych chtěla poděkovat rodině za její podporu a pomoc během mého studia.

Úvod.....	8
1. Současný stav	10
1.1 Význam a funkce rodiny ve společnosti	10
1.1.1 Proměny rodinného života	11
1.1.2 Rodičovství	11
1.1.3 Rozdělení rolí v rodině.....	12
1.2 Východiska a cíle rodinné politiky	13
1.2.1 Typologie evropských rodinných politik	13
1.2.2 Rodinná politika v ČR.....	14
1.3 Harmonizace rodinného a pracovního života rodičů	15
1.3.1 Trh práce a jeho rizika pro ženy.....	15
1.3.2 Mateřská dovolená	16
1.3.3 Rodičovská dovolená	17
1.3.4 Flexibilní formy zaměstnávání.....	17
1.4 Institucionální zajištění péče o děti.....	18
1.4.1 Jesle	18
1.4.2 Mateřské školy	18
1.4.3 Další formy péče	19
1.5 Podpora rodičovské péče ve vybraných zemích Evropské unie	20
1.6 Přímá finanční podpora rodin s dětmi – státní sociální podpora.....	21
1.6.1 Druhy dávek státní sociální podpory	22
1.6.2 Dávky státní sociální podpory určené pro rodiny s dětmi	23
1.6.3 Historie rodičovského příspěvku	24
1.6.4 Nová koncepce rodičovského příspěvku.....	25
1.6.5 Varianty rodičovského příspěvku	26
2. Cíle práce a hypotézy	28
2.1 Cíle práce	28
2.2 Hypotézy	28
3. Metodika	29
3.1 Použité metody a technika výzkumu	29

3.2 Charakteristika výzkumného souboru.....	30
4. Výsledky	31
5. Diskuze.....	43
6. Závěr	54
7. Klíčová slova.....	58
8. Seznam použitých zdrojů	59
9. Přílohy	64

Úvod

Rodina má svůj nezastupitelný význam pro společnost. Je to prostředí, do kterého dítě přichází po svém narození, tady začíná jeho výchova a socializace. V tomto období zpravidla odchází jeden z rodičů z trhu práce a věnuje se péči o dítě. Dočasně z důvodu výpadku jednoho příjmu dochází ke zhoršení ekonomického statusu rodiny. Jakou podporu poskytne stát rodině, aby dokázala naplnit své základní funkce, záleží na rodinné politice státu. Existují finanční i nefinanční nástroje rodinné politiky, které směřují ke zlepšení rodinného života v období, kdy rodina pečuje o dítě po jeho narození.

V České republice je rodinám s dětmi poskytována přímá finanční podpora prostřednictvím systému státní sociální podpory. Nejvýznamnější dávkou je rodičovský příspěvek určený pro rodiče, který celodenně pečuje o dítě v jeho nejranějším období. Dávka v průběhu historie vyplácení od roku 1995 prošla mnoha úpravami. Snahou bylo v rámci rodinné politiky státu flexibilně reagovat na potřeby pečujících rodičů. Finanční výše rodičovského příspěvku byla zvyšována, postupně se měnily podmínky nároku na dávku. Pečující rodiče získali možnost současně se zachovaným nárokem na rodičovský příspěvek pracovat nebo umístit dítě v omezeném rozsahu do mateřské školy nebo jeslí. K významnému navýšení dávky došlo v roce 2007, kdy rodičovský příspěvek vzrostl téměř na dvojnásobek předchozí výše. V následujícím roce byla uskutečněna komplexní změna koncepce rodičovského příspěvku a byly zavedeny různé varianty čerpání.

Pracuji jako dávková specialista oddělení státní sociální podpory. Při své práci jsem v kontaktu s rodiči, kteří čerpají dávky ze systému státní sociální podpory. Zajímalo mě, jak na změny v poskytování rodičovského příspěvku z roku 2008 reagují vlastní příjemci dávky, zda došlo z jejich pohledu ke změně v pozitivním či v negativním smyslu. Z tohoto důvodu jsem si zvolila dané téma bakalářské práce.

Ve své práci jsem se v teoretické části zabývala zmapováním nástrojů rodinné politiky určených pro rodiče dětí v nejranějším období, zejména rodičovského příspěvku v systému státní sociální podpory. Ve výzkumné části jsem se zaměřila na rodičovský příspěvek z pohledu žadatelů, kteří ho čerpají a požádali o dávku na Úřadu

práce ve Strakonících. Cílem výzkumu bylo zjistit, jestli současná podoba rodičovského příspěvku odpovídá jejich představám a životním strategiím souvisejícím s péčí o dítě, kterou z variant čerpání upřednostňují, zda využívají opatření týkající se omezené návštěvy dítěte v jeslích a mateřské škole nebo opatření umožňující jim pracovat současně se zachovaným nárokem na rodičovský příspěvek.

1. Současný stav

1.1 Význam a funkce rodiny ve společnosti

Přes všechny krize, kterými rodina prochází, je stále důležitým prostředím, ve kterém jedinec prochází prvními fázemi socializace, kde se mu dostává podpory a prožívá intimitu, kterou mu jiné instituce nedokážou poskytnout (14). Na udržení prosperity rodiny závisí udržitelný sociální a ekonomický rozvoj společnosti (24).

S ohledem na oblasti, v nichž rodina poskytuje společnosti těžko a nákladně nahraditelné služby, je pak důležité vymezit oblasti rodiny ve vztahu k jiným formám lidského soužití v malých sociálních skupinách. K základním funkcím rodiny v tomto smyslu patří funkce biologicko-reprodukční. Ani v budoucnu se nedá předpokládat, že by zajištění reprodukce obyvatelstva a generační výměny probíhalo jinak, než za hlavní účasti rodiny. Biologická reprodukce je přitom závislá na přítomnosti určité formy rodinného soužití (36).

Socializační funkce rodiny dává rodině významnou pozici mezi všemi malými skupinami založenými na osobním vztahu. Její význam je především v klíčové pozici, kterou hraje v procesu socializace. Nezastupitelná role rodiny je spjata s předáváním návyků nutných pro život ve společnosti a pro styk mezi lidmi. Rodina je první skupina, jejímž členem se člověk stane hned po narození. Tato skutečnost odůvodňuje nároky rodiny na prvenství jejích požadavků před požadavky jiných skupin. Vliv rodiny se kromě toho projevuje v tom období vývoje osobnosti, kdy je nejvíce elastická a tento vliv je prakticky zbaven konkurence. Výchovná funkce rodiny nejbezprostředněji vyplývá z vlastního bytí rodiny. Tím, že se dítě ujímá hned po narození, tím, že ho utváří a vychovává, vytváří v něm současně schopnost ke společenskému životu. Rodina je orientována do budoucnosti a předává potomkům sama sebe. Rodiče vychovávají své děti pomocí prostředí, které vytvářejí, tím jaké vztahy udržují, jakou mentalitu v dětech vypěstují (35).

1.1.1 Proměny rodinného života

Současný model rodiny je historicky významně ovlivněn tím, co je nazýváno rodinou měšťanskou neboli buržoazní. Jednalo se o výrazně patriarchální model rodiny s otcovskou autoritou založenou na výkonu v roli živitele a dědičným vlastnictvím majetku. Partnerství bylo založeno nejen na spojování majetku, ale také na osobních vztazích. Jako moderní formu rodiny označujeme rodinu nukleární (manželskou, párovou). Jejím „jádrem“ jsou rodiče a děti, nikoliv už rozsáhlá síť příbuzenstva jako v minulosti. Nukleární rodina městského typu ve skutečnosti nežije v izolaci. Stále je propojena minimálně s prarodiči, kteří někdy plní důležitou funkci při výchově dětí, protože zaměstnaní rodiče nemohou vždy plnit vše, co od nich rodičovství vyžaduje (14).

Prototypem české rodiny je **rodina nukleární**, která je tvořena buď jedním manželským, nebo nesezdaným heterosexuálním párem s jedním anebo dvěma dětmi. V posledním desetiletí v ČR nepřetržitě přibývá domácností s jedním dospělým, a to zejména matkou a dětmi. Nejdynamičtější nárůst zaznamenává počet domácností jednotlivců. Podíl na nárůstu singles domácností nesou jednak mladí lidé žijící samostatně a následně i partnerství bez soužití u mladých lidí, kteří ekonomicky nedosáhnou na vlastní bydlení. Další jev provázající současnou českou rodinu je pokles sňatečnosti, s tím spojený nárůst počtu dětí narozených mimo manželství a související pokles porodnosti (31). Partnerské vztahy se méně soustřeďují na reprodukci a společnou výchovu dětí. Rodičovství se také posouvá do vyššího věku partnerů (45).

1.1.2 Rodičovství

Ze sociologických teorií rodiny vyplývá, že vývoj rodiny v čase je uspořádán v rozlišitelných fázích. Od narození prvního dítěte zůstává rodičovství nejvýznamnějším organizačním principem celého životního cyklu rodiny (31).

I když osobní okolnosti a sociální očekávání do jisté míry ovlivňují proces rozhodování o rodičovství, v popředí je čistě individuální hodnocení jeho pozitiv a negativ.

1) přínosy rodičovství:

- rozvoj vztahů: mateřství přináší nový, zpravidla radostný vztah s dítětem a dodává novou dimenzi ve vztahu k partnerovi, žena vidí manžela v nové roli otce, manžel vidí svou ženu v nové roli matky;
- osobní naplnění: mateřství je pro některé ženy také příležitost k sebevyjádření a osobnímu rozvoji, dodává pocit osobní hodnoty a smysluplnosti života;
- pokračování rodu: pro některé rodiče důležitý pocit, že prostřednictvím dětí přesáhne jejich rodina do budoucnosti;
- rodičovství jako výzva: je zdrojem podnětů, dává lidem příležitost poznávat sebe i druhého tak, jak by to bez dítěte nebylo možné.

2) oběti rodičovství:

- rodičovství je nezvratné rozhodnutí, nelze je vzít zpět;
- dochází ke zpomalení kariéry matky;
- rodina je finančně znevýhodněna;
- omezení osobní svobody: péče o dítě zejména v útlém věku znamená vysoké nároky limitující životní styl ženy;
- negativní dopad na manželský vztah: ten uvádí po narození dítěte asi 50 % párů;
- některé ženy a někteří muži se obávají, že nebudou dobrými rodiči (39).

1.1.3 Rozdělení rolí v rodině

Způsob rozdělení rolí a povinností v rodině je významnou skutečností, která zásadně formuje možnosti rodičů sladit profesní a rodinnou sféru. Dělbá rolí v rodině je v ČR do velké míry založena na sociálních stereotypech, v menší míře se zde projevují osobní preference aktérů a nové netradiční modely (18).

Muži obvykle zajišťují dostatečné příjmy, zatímco ženy pečují o děti a také zajišťují chod domácnosti. Tento trend je významný zejména u méně kvalifikovaných pracovníků. Se vzrůstajícím vzděláním se rodinné strategie stávají více pestré. Kulturní, ekonomické a sociální podmínky také umožňují individuální řešení (22).

1.2 Východiska a cíle rodinné politiky

Rodinná politika je oblastí veřejného zájmu, která se začala rozvíjet zejména po druhé světové válce a v současnosti je standardní součástí vládní politiky většiny evropských zemí. Od počátku bylo jejím hlavním úkolem zlepšovat životní podmínky rodin (15). Jde o intervence státu, které se přímo nebo nepřímo týkají rodinného a pracovního života jedinců a vytvářejí prostředí pro balancování těchto dvou sfér (45).

Rodinná politika nesměřuje k upřednostňování jedné z funkcí rodiny, ale k posílení schopnosti plnit všechny své přirozené funkce a dále je rozvíjet a posilovat (36). V zásadě je hlavním cílem rodinné politiky zmírňovat narůstající náklady rodin při opatrování mladé generace realizací především principu sociální solidarity, sociální spravedlnosti a principu sociální garance. K nástrojům rodinné politiky patří jednak přímé peněžní transakce a dále nepřímé poskytování veřejných statků, finanční pomoci, slev a výhod (16).

V hodnocení rodinných politik je možné zaznamenat určitý trend. Zájem se postupně posouvá od starosti o udržení finanční rovnováhy sociálního státu a od k tomu potřebné porodnosti k zájmu o naplnění individuálního blaha – blaha rodičů, ale i čím dál častěji dětí. Podobný posun spatřuje i pojetí rovnosti – od snahy o rovnost pohlaví, původně viděné jako rovnost žen-matek s muži na trhu práce, přes snahu o rovnost partnerů v péči o malé děti (v zájmu otců) po rovnost dětí s dospělými (40).

1.2.1 Typologie evropských rodinných politik

Každá z evropských rodinných politik má svá ideová a etická východiska. Jejich zdrojem je tradiční úcta k člověku, sociální a mezigenerační solidarita a také tradice rodiny (16). Systémy rodinných politik navazují na základní typy sociálního státu a zároveň na socio-kulturní specifika jednotlivých regionů. Podle míry státních intervencí z hlediska zabezpečení občanů mimo trh práce lze určit několik základních typů rodinných politik. Podle **Esping-Andersonovy typologie** sociálních států a k tomu vztahených rodinných politik rozlišujeme čtyři základní typy:

- 1. liberální (anglosaský) režim**, ve kterém hlavní a prvořadou úlohu hraje trh, pomoc státu je orientována k těm nejvíce potřebným, pracovní trh je flexibilní a politika zaměstnanosti je pasivní, tento systém je typický např. pro Švýcarsko a Velkou Británii;
- 2. sociálnědemokratický (skandinávský) systém** vyznačující se aktivní politikou zaměstnanosti, vysokou účastí žen na trhu práce, štědrá sociální politikou vykoupenou vysokým zdaněním a důrazem na možnost skloubit pracovní a rodinné závazky, jeho zástupci jsou severoevropské země Finsko, Švédsko, Norsko a Dánsko;
- 3. konzervativní (bismarkovský) režim** je založen na pojistném principu, důraz klade na zajištění minimální životní úrovně, na ochranu osob, které nejsou zaměstnány kvůli věku, ztrátě pracovního místa apod., je zde podporována tradiční dělba rolí mezi mužem a ženou, podpora slučitelnosti pracovní a rodinné sféry je méně výrazná, k hlavním představitelům se řadí Německo, Rakousko a Nizozemsko;
- 4. prorodinný (latinský) režim**, který se přibližuje systému liberálnímu, na rozdíl od něho spoléhá především na pomoc uvnitř samotné rodiny, rodinné vazby jsou hodně silné, míra zaměstnanosti žen je poměrně nízká, výrazný konflikt rodiny a zaměstnání napomáhá u mladých žen k odkladu založení vlastní rodiny; reprezentují ho státy jižní Evropy, tj. Řecko, Itálie a Španělsko (11).

1.2.2 Rodinná politika v ČR

Na začátku devadesátých let došlo stejně jako v jiných oblastech sociální politiky k významné změně rodinné politiky v celém jejím pojetí. Stát zdůraznil podporu základním a kulturním funkcím rodiny a potřebám jejích členů ve všech fázích životního cyklu (6).

Prioritní charakter rodinné politiky je pro ČR, podobně jako v ostatních evropských zemích, akcentován také vzhledem k nepříznivému demografickému vývoji, který je v ČR provázen zvláště intenzivním stárnutím populace spojeným s mnoha negativními socioekonomickými důsledky (30).

Národní koncepce rodinné politiky vydaná MPSV v roce 2005 stanovila hlavní cíle rodinné politiky:

- výchova k partnerství a rodičovství;

- podpora rodičovství a rodinné soudržnosti;
- zvláštní zaměření na postavení otce v rodině;
- finanční podpora rodiny a bydlení;
- služba pro rodiny (služby na podporu zajištění péče o děti, služby na podporu soudržnosti rodiny);
- harmonizace rodičovských a profesních rolí (36).

1.3 Harmonizace rodinného a pracovního života rodičů

Snahu o harmonizaci vztahu mezi zaměstnáním a rodinou rozvíjejí v individuální rovině jedinci a rodiny i v rovině institucionální. V pozadí zvýšené pozornosti stojí zájmy hlavních sociálních aktérů. Jsou to osoby žijící v různých formách rodinného života od klasického manželství až po různé formy nesezdaného soužití nebo to jsou odbory, zaměstnavatelé od malých podnikatelů až po velké nadnárodní firmy a národní (sociální) stát (25).

Mezinárodní srovnání prokázalo, že pracující rodiče v České republice pociťují ve srovnání s rodiči v jiných vyspělých evropských zemích vyšší míru napětí mezi rodinným, partnerským a pracovním životem. (46).

Pokud rodiče dobře zvládají kombinovat rodinné a pracovní povinnosti, nejčastěji toho dosahují mobilizací vnitřních zdrojů rodiny. Děje se to buď na základě vzájemné pomoci partnerů s péčí o rodinu anebo na základě rozhodnutí jednoho z partnerů převzít větší díl péče o domácnost a rodinu a uvolnit druhému partnerovi více prostoru pro angažovanost v zaměstnání. Druhý způsob harmonizace rodiny a zaměstnání je častější a osobou, která ulehčuje situaci v zaměstnání druhému partnerovi, je zpravidla žena (7).

1.3.1 Trh práce a jeho rizika pro ženy

Nejohroženějšími skupinami na trhu práce se stávají ti, kteří jsou vytlačeni na sekundární trh práce (vyznačuje se horšími pracovními podmínkami, nižšími mzdami, nestabilní a nejistou prací). Jsou to především skupiny, které svou identitu hledají mimo svět placené práce, mimo jiné také ženy-matky (26).

Špatné možnosti kombinovat pracovní a rodinný život, nedostatek flexibility namířené k potřebám rodičů a rodinná politika usilující o to, aby žena zůstala s dítětem dlouhou dobu v domácnosti způsobily, že mateřství má negativní dopad na konkurenceschopnost žen na trhu práce, na jejich ohroženost nezaměstnaností a na jejich aktivitu na trhu práce (17). Mechanismy trhu práce a rodinného života v ČR ženy v řadě ohledů znevýhodňují, zejména s příchodem dětí se situace žen na trhu práce zhoršuje a zvyšuje se u nich riziko nezaměstnanosti. Na začátku pracovní kariéry je situace žen velmi podobná situaci mužů, s příchodem dětí se výrazně zhoršuje. Pokud má dítě jeden až tři roky, jde zejména o neaktivitu – rodičovskou dovolenou, po třetím roku věku existuje vysoké riziko nezaměstnanosti (23).

1.3.2 Mateřská dovolená

Mateřská dovolená patří v ČR k nejdelším v Evropě, podpůrní doba trvá 28 týdnů. V případě porodu dvou a více dětí je podpůrní doba 37 týdnů. Je to období, kdy je zaměstnavatel povinen poskytnout matce nebo otci pracovní volno z důvodu porodu a nezbytné péče o narozené dítě. Za uvedenou dobu nenáleží plat nebo náhrada platu, ale zabezpečení je zajištěno dávkou nemocenského pojištění – peněžitou pomocí v mateřství. Podmínkou vzniku nároku na dávku je trvání účasti na nemocenském pojištění v den nástupu na peněžitou pomoc v mateřství a dále splnění doby účasti na nemocenském pojištění 270 dní v posledních dvou letech, v případě osob samostatně výdělečně činných pak účast na nemocenském pojištění 180 dní v posledním roce před dnem nástupu podpůrní doby. U žen, jejichž zaměstnání skočilo, trvá ochranná lhůta až 180 dní. Nástup na peněžitou pomoc v mateřství nastává podle rozhodnutí matky mezi 8. až 6. týdnem před očekávaným dnem porodu. V souvislosti s posílením role mužů v rodině se diskutuje také možné zavedení institutu otcovské dovolené paralelní s mateřskou dovolenou (32).

Mateřskou dovolenou využívá naprostá většina žen v plné délce, většina z nich následně zůstává doma s dítětem na rodičovské dovolené (18).

1.3.3 Rodičovská dovolená

Rodičovská dovolená zajišťuje po právní stránce stejné podmínky pro matky a otce a byla zavedena v ČR od roku 2001. Zaměstnavatel je povinen poskytnout rodičovskou dovolenou zaměstnanci v požadovaném rozsahu, nejdéle do třech let věku dítěte (51).

Délka rodičovské dovolené je v České republice determinována obdobným faktory jako v jiných (ekonomicky a sociálně) srovnatelných zemích. Navíc zde ale přistupuje česká zvláštnost, že rodič má nárok zůstat na rodičovské dovolené do třech let věku dítěte, ale rodičovský příspěvek může čerpat do čtyř let věku dítěte. V porovnání se západními zeměmi je česká rodičovská dovolená spíše delší, po jejím ukončení většina žen nastupuje do zaměstnání na plný úvazek. Muži, kteří celodenně pečují o malé děti, tvoří u nás zhruba 1 % z pečujících osob (18).

1.3.4 Flexibilní formy zaměstnávání

Produktivita, efektivita a flexibilita podle představ zaměstnavatele, jsou zásadními požadavky na dnešní pracovní sílu. Na druhou stranu si zaměstnavatelé začínají uvědomovat, že ztráta kvalifikované pracovní síly v souvislosti s jejím odchodem na rodičovskou dovolenou či péčí o malé děti je pro ně nevýhodná a neperspektivní. K flexibilním formám zaměstnávání patří úprava délky pracovního úvazku, pružná pracovní doba, atypické formy organizace práce jako např. práce z domova. Jsou zásadním nástrojem pro sladění pracovního a rodinného života. (7).

Jako vhodný prostředek pro udržení pozice žen na trhu práce v rané fázi rodičovství se jeví zaměstnávání na zkrácené úvazky v době, kdy dítě ještě nedosáhlo tří let. Žena si udržuje kvalifikaci, což je pro její další uplatnění prospěšné, nejvíce tehdy, pokud má více dětí krátce za sebou a je tak na dlouhou dobu mimo pracovní trh (18). I přesto je čerpání částečného pracovního úvazku z důvodu péče o malé děti v ČR využíváno výjimečně (22).

1.4 Institucionální zajištění péče o děti

Zajištění denní péče o děti je jedním z rozhodujících nástrojů propojení rodinných a profesních rolí. Svoji pozitivní roli plní v případě, že splňuje co nejdůležitější základní podmínky - je finančně a prostorově dostupná, je organizovaná podle potřeb (zaměstnaných) rodičů a poskytuje služby v žádoucí kvalitě (19). Dostupnost a možnost využití služeb institucionálních zařízení péče o děti sehraává zejména při nástupu žen do zaměstnání po rodičovské dovolené významnou roli (18).

1.4.1 Jesle

Jesle jsou typem zdravotnického zařízení určeného k péči o děti od 6 měsíců do tří let. K razantnímu poklesu počtu jeslí v ČR došlo po roce 1990. Hlavními důvody pro jejich omezení byly pokles porodnosti, změna hodnotové orientace rodičů, důraz na individuální péči o dítě zejména v rodině, prodloužení rodičovské dovolené a doby čerpání rodičovského příspěvku (33).

V současnosti je dostupnost jeslí v ČR značně omezena jejich nízkým počtem a také koncentrací pouze ve velkých městech. Většina obcí, které nezřizují jesle, uvádí jako důvod nezájem o ně nebo nedostatečný počet dětí daného věku v místě. Do jeslí dochází zhruba půl procenta dětí z celkového počtu dětí do tří let. Do jeslí kromě dětí přijatých k celodenní docházce docházejí ve velké míře děti, které využívají zařízení nepravidelně, většinou na 5 dní v měsíci, což souvisí se snahou o zachování rodičovského příspěvku. Poplatky za služby jeslí jsou výrazně vyšší, než je tomu u mateřských škol (19).

1.4.2 Mateřské školy

Mateřské školy navazují na výchovu dítěte v rodině. Většinou přijímají do denní péče děti od tří let, kdy rodičům zaniká nárok na rodičovskou dovolenou (37). Počty mateřských škol se od roku 1989 snížily o 30 %, což je chápáno jako reakce na demografický vývoj v ČR (21).

Ačkoliv je docházka do mateřské školy nepovinná, návštěvnost dětí je vysoká. U tříletých dětí se jedná o více než tři čtvrtiny, u čtyřletých a pětiletých dětí je to více

než 90 %. Do mateřských škol se daří umístit stále méně dětí, jejichž rodiče o to požádají. Mateřské školy často podmiňují přijetí dítěte pracovní aktivitou rodiče a zaměstnavatelé naopak vyžadují zajištění péče o dítě v předškolním zařízení (33).

V dubnu letošního roku vznikla na základě usnesení vlády pracovní skupina, která má zpracovat ekonomickou, sociální a právní analýzu možnosti zařazení dětí od dvou let věku do mateřských škol. Na základě výsledků analýzy pak budou stanoveny podmínky pro přijímání dětí do zařízení od dvou let (41).

1.4.3 Další formy péče

Individuální soukromou placenou péči využívá v ČR pouze 1 až 2 % rodin, a to i z důvodu finanční nedostupnosti. Stejný počet rodičů využívá také vzájemného hlídání mezi rodiči (8).

Miniškoličky, mikrojesle a hlídací dětská centra jsou provozována na základě vázané živnosti „péče o dítě do tří let věku v denním režimu“ a doplňují činnost jeslí zřizovaných obcemi. Jejich služby spočívají převážně v pravidelném hlídání dětí, které ještě nedosáhly věku tří let

Chůvy pečující o dítě v jeho domácím prostředí - jedná se o individuální péči, která je flexibilní a více přizpůsobitelná aktuálním potřebám a požadavkům konkrétního dítěte a jeho rodičů. Chůva pečuje o dítě či děti většinou v jejich domácím prostředí a dochází do rodiny za dítětem (19).

Vzájemná rodičovská výpomoc - k rozšíření nabídky neformálních služeb péče o děti bylo v roce 2008 v rámci Prorodinného balíčku MPSV navrženo zřídit institut „evidovaného poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci“. Vzájemnou rodičovskou výpomoc by v budoucnu poskytoval evidovaný rodič za limitovanou úplatu (33).

Mezigenerační výpomoc - mezigenerační solidarita v podobě pomoci prarodičů se zdá být jedním z významných možností řešení, které napomáhá rodičům vypořádat se s časovými potřebami péče o dítě a domácnost. Pokud bydlí prarodiče v blízké vzdálenosti od rodičů dítěte a pokud jsou navíc i v důchodu, jejich pomoc je často poměrně významná (37). Není však jisté, zda je tento model udržitelný i do budoucna. Na jedné straně se posouvá věková hranice pro odchod do důchodu a ekonomicky

aktivní prarodiče se nebudou moci tolik podílet na péči o vnoučata. Na druhé straně se odsouvá narození prvního dítěte do vyššího věku, což naopak působí ve prospěch mezigenerační výpomoci (19).

1.5 Podpora rodičovské péče ve vybraných zemích Evropské unie

Péče o děti předškolního věku formou mateřské, otcovské a rodičovské „dovolené“ se ve vybraných evropských zemích odlišuje zejména svojí délkou a výší peněžní částky, která je rodiči vyplácena (11).

Slovenská republika poskytuje rodičovský příspěvek ve dvou variantách. Není umožněno, aby pečující rodič souběžně s čerpáním rodičovského příspěvku vykonával výdělečnou činnost a ani dítě nemůže být současně umístěno v jeslích nebo mateřské škole (výjimka je povolena u zdravotně postižených dětí). Vyplácí se rodiči, který pečuje o dítě do třech let věku ve výši 164,22 EUR nebo je vyplácen ve zvýšené variantě ve výši 256 EUR do dvou let věku dítě, v případě vzniku nároku na mateřskou dávku z nemocenského pojištění. Mateřská dovolená, stejně jako v ČR, trvá 28 týdnů (44).

V Německu je poskytována mateřská dovolená 14 týdnů. Pro další období péče o dítě je od ledna 2007 zavedená dávka „Elterngeld“ určená pro oba rodiče. Její výše je u pracujících osob závislá na příjmu a je vyplácena ve výši 67 % z čisté mzdy, nejvýše 1 800 EUR. U osob bez příjmu je stanovena paušálně. V případě, že v rodině je další dítě do třech let věku, navyšuje se dávka o „sourozenecký bonus“ ve výši 10 % dávky, nejméně 75 EUR, v případě vícero dětí se dávka zvyšuje o 300 EUR na každé další dítě. Dávka náleží po dobu 14 měsíců, přičemž jeden rodič může vyčerpat maximálně 12 měsíců, druhá část je určena pro druhého rodiče. Při čerpání dávky je možný souběh výdělečné činnosti v rozsahu max. 30 hodin týdně (2).

V Rakousku může pečující rodič vybírat z variant paušálních nebo variantu závislou na předchozím příjmu. Paušální dávky je možné čerpat v těchto výměrách a měsíčních částkách, přičemž část musí vybrat druhý z rodičů:

30 + 6 měsíců ve výši 436 EUR; **20 + 4** měsíce ve výši 642 EUR; **15 + 3** měsíce ve výši 800 EUR; **12 + 2** měsíce ve výši 1 000 EUR.

Variantu závislou na předchozím příjmu lze čerpat v délce **12 + 2** měsíce ve výši 80 % posledního čistého příjmu (max. 2 000 EUR měsíčně). Hranice přivýdělku u paušálních variant byla od letošního roku zpřísněna na 60 % posledního příjmu. Nově bylo zavedeno 50 % navýšení dávky v případě péče o více dětí současně, samoživitelé čerpají dávku o dva měsíce delší (3).

Ve Švédsku není definována „mateřská dovolená“, ale jen „rodičovská dovolená“, rodiče jí mohou využívat až 16 měsíců, přičemž nejdříve dva měsíce před narozením dítěte a nejdéle do osmi let věku dítěte. Z toho jsou dva měsíce vyhrazeny výhradně pro otce a dva naopak pro matku, ostatní čas si mezi sebou můžou rodiče libovolně rozdělit. Po dobu třinácti měsíců rodič pobírá 80 % své předchozí mzdy. Minimální částka, která je určená pro rodiče, je 180 SEK (cca 20 EUR) za den. Po zbývajících tři měsíce náleží rodiče minimální denní dávka. Ve Švédsku mohou muži využít deset dní „otcovské dovolené“ v průběhu prvních dvou měsíců po narození dítěte, přitom pobírají 80 % předchozí mzdy (11).

1.6 Přímá finanční podpora rodin s dětmi – státní sociální podpora

Státní sociální podpora je vedle sociálního zabezpečení a sociální péče jedním ze tří pilířů sociální ochrany v ČR. Dávky poskytované v současnosti systémem SSP byly do roku 1995 vypláceny z nemocenského pojištění, důchodového zabezpečení a systému sociální pomoci. Z hlediska rodinné politiky se jedná o přímý finanční nástroj podpory. Vznik systému státní sociální podpory byl svým pojetím, rozsahem i technickým řešením nejvýznamnějším transformačním opatřením v nové koncepci systému sociální ochrany v devadesátých letech. Na základě principu participace stát poskytuje adresné sociální dávky rodinám v případě uznané sociální situace, na jejíž řešení rodina vlastními prostředky nestačí. Princip solidarity je uplatňován ve dvou základních směrech: od rodin s vyššími příjmy k nízkopříjmovým rodinám a od bezdětných k rodinám s dětmi (16).

Parametričnost systému státní sociální podpory umožňuje při vyšším výskytu uznatelných sociálních událostí vyplácet více dávek. Obecně platnými aspekty, které

nárok a úroveň dávky ovlivňují, je složení domácnosti, zejména počet nezaopatřených dětí a jejich věk, některé dávky navíc berou na zřetel nepříznivou sociální situaci způsobenou neúplností rodiny a nepříznivým zdravotním stavem rodiče nebo dítěte. Narození dítěte, péče o nezaopatřené dítě a náklady s tímto spojené patří k hlavním skutečnostem, k nimž jsou dávky státní sociální podpory směřovány (10).

O dávkách státní sociální podpory rozhodují úřady práce a řízení o přiznání dávky je zahájeno na základě podané žádosti na předepsaném formuláři MPSV. Nárok na výplatu dávek zaniká uplynutím tří měsíců ode dne, za který dávka náleží a u jednorázových dávek uplynutím jednoho roku. Stát hradí ze státního rozpočtu náklady na vyplacené dávky a zároveň náklady vzniklé v souvislosti s řízením o dávky (49).

Posouzení nároku na některé dávky SSP anebo stanovení jejich výše je odvozeno od částek životního minima. V zákoně jsou vymezeny pouze částky životního minima k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb, nově je zavedeno existenční minimum a již nejsou stanoveny částky k zajištění nutných nákladů na domácnost (50).

1.6.1 Druhy dávek státní sociální podpory

V obecné rovině lze dávky SSP rozdělit do dvou základních skupin, dávky poskytované v závislosti na výši příjmu v rodině – dávky testované a na dávky ostatní, u kterých se výše příjmu v rodině nezjišťuje – dávky netestované. Nárok na dávky má občan ČR a s ním společně posuzované osoby, které mají pobyt na území ČR, od roku 2004 v rámci koordinačních pravidel také občan Evropské unie. Systém netestuje majetek, ale pouze příjmy rodiny (4).

Sociální dávky, které jsou závislé na výši příjmu, jsou přírůstek na dítě, sociální přírůstek a příspěvek na bydlení. Stanovují se na základě testování skutečné příjmové situace rodiny. Rodina je podporována až do okamžiku, kdy dosáhne svými příjmy společensky dohodnuté úrovně. Vyjadřují redistribuční proces od vysokopříjmových k nízkopříjmovým rodinám a jsou označovány jako dávky vertikální. Dalšími dávkami, u kterých nárok není závislý na příjmech rodiny, jsou rodičovský příspěvek, dávky pěstounské péče, porodné a pohřebné. Náleží každému, kdo splňuje ostatní podmínky

stanovené zákonem, bez ohledu na jeho příjem. Jsou typem horizontálních dávek, u kterých je uplatněn princip organizované solidarity od bezdětných k rodinám s dětmi (16).

1.6.2 Dávky státní sociální podpory určené pro rodiny s dětmi

Přídavek na dítě

Jedná se o základní, dlouhodobou dávku poskytovanou rodinám s dětmi. Účelem dávky je přispívat ke krytí nákladů spojených s výchovou a výživou dítěte. Od roku 2008 jsou podmínky nároku na přídavek na dítě upraveny a došlo k podstatnému zúžení okruhu příjemců. V současnosti vznikne nárok na dávku dítěti v případě, že příjem rodiny nepřesáhne součin životního minima a koeficientu 2,40. Výše přídavku na dítě je pevně stanovena v závislosti na věku dítěte. Do šesti let náleží 500 Kč, od šesti do patnácti let náleží 610 Kč a od patnácti do dvaceti šesti let věku náleží 700 Kč (4).

Sociální příplatek

Na sociální příplatek byl transformován státní vyrovnávací příspěvek vyplácený do roku 1995. Smyslem výplaty dávky je pomoc státu na krytí životních nákladů u nízko-příjmových rodin s dětmi. Na rozdíl od přídavku na dítě je rozhodným obdobím kalendářní čtvrtletí. Sociální příplatek může pružněji reagovat na změny v příjmové a sociální situaci rodiny. Jeho výše je výrazně diferencována, u rodin s příjmy pod hranicí životního minima je výše stejná, u ostatních rodin s rostoucím příjmem blízcím se násobku 2,00 jeho výše postupně klesá. Na výši sociálního příplatku mají kromě příjmu vliv nepříznivé sociální situace, kterými jsou studium dítěte na střední škole, nepříznivý zdravotní stav, osamělost rodiče či narození více dětí současně (10).

Dávky pěstounské péče

Dávky pěstounské péče finančně podporují náhradní rodinou péči a nejsou testovanými dávkami v závislosti na příjmech. K pěstounským dávkám patří: příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte a příspěvek na zakoupení motorového vozidla (49).

Porodné

Dávka jednorázově přispívá na náklady rodiny související s narozením dítěte. Nárok na porodné má matka, která dítě porodila a také osoba, která převezme dítě mladší jednoho roku do trvalé péče nahrazující péči rodičů. Od roku 2008 je výše stanovena pevnou částkou 13 000 Kč (49).

1.6.3 Historie rodičovského příspěvku

Státní příspěvek na péči o dítě navazující na „mateřskou dovolenou“ se až do roku 1990 nazýval „**mateřský příspěvek**“ a byl určen pouze ženám. Poprvé byl zaveden v roce 1970, do té doby matky, které zůstaly po osmnáctitýdenní mateřské dovolené s dítětem, nepobíraly nic. Účelem dávky bylo nahradit příjem matce, která po mateřské dovolené zůstala doma, aby pečovala o dítě. Nárok na mateřský příspěvek měla žena pečující o dítě do jednoho roku. V dalším roce byl nárok na mateřský příspěvek prodloužen na dva roky, pokud žena pečovala ještě o starší dítě. V roce 1988, pokud žena pečovala o další dítě nebo děti, byl nárok na mateřský příspěvek rozšířen do třech let věku dítěte (5).

Zavedením mateřského příspěvku stát rezignoval na zásadu institucionální péče o děti od nejtělejšího věku, tak jako byla uplatňována od začátku padesátých let. Cílem bylo jednak podpořit porodnost a také přispět ke zlepšení sociální situace rodin v období, kdy matka nemohla vzhledem k péči o malé dítě pracovat (16).

Od října 1990 došlo ke změně celkové koncepce mateřského příspěvku. Byl zaveden **rodičovský příspěvek**, který byl na rozdíl od mateřského příspěvku určen oběma rodičům. Doba nároku zůstala i nadále tři roky. Postupně rostla jeho výše, ve vztahu k růstu mezd však relativně klesala. Od října 1994 byly podmínky nároku upraveny, rodič mohl vykonávat výdělečnou činnost s tím, že zajistil celodenní řádnou péči, vykonávaná činnost nesměla přesáhnout 2 hodiny denně a dále byla omezena výše výdělku. Dítě nemohlo být současně se zachovaným nárokem umístěno v jeslích ani mateřské škole (48).

V roce 1995 byl zákon o rodičovském příspěvku zrušen a přesunut do zákona o státní sociální podpoře. Jeho délka byla prodloužena **do 4 let věku dítěte** a rodičům dětí

se zdravotním postižením vznikl nárok do sedmi let věku. Stále byla vyžadována osobní a celodenní péče o dítě a výdělečná činnost omezena v závislosti na životním minimu rodiče (49). Postupně došlo ke změkčení podmínek nároku a byl navyšován limit povoleného přivýdělku. Od roku 2004 se upustilo od testování příjmů výše výdělku pečujícího rodiče, pokud rodič zajistil po dobu své výdělečné činnosti péči o dítě jinou dospělou osobou (18).

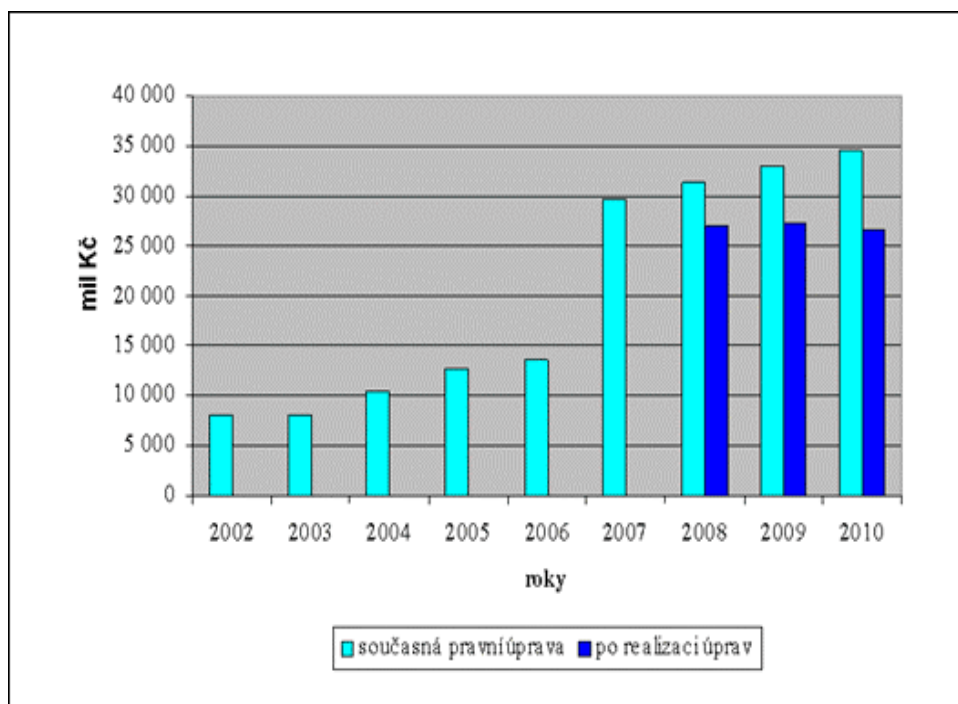
Současně byly upravovány podmínky celodenní péče o dítě. Od roku 1998 mohlo dítě navštěvovat jesle nebo mateřskou školu 3 dny v měsíci, od října 2001 5 dní v měsíci. Od roku 2006 je možné, aby dítě starší třech let navštěvovalo předškolní zařízení v rozsahu 4 hodiny denně bez ztráty nároku na rodičovský příspěvek, přičemž určité výjimky platí u dětí se zdravotním postižením (49).

Výše příspěvku byla odvozena od životního minima - částky na osobní potřeby rodiče. Do roku 2003 ve výši 1,1 násobku, od roku 2004 byl rodičovský příspěvek zvýšen na 1,48 násobek a činil 3635 Kč. Od roku 2007 byla výše příspěvku stanovena jako částka odpovídající 40 % průměrné měsíční mzdy v nepodnikatelské sféře v ČR a činila 7582 Kč měsíčně. Jednalo se o největší navýšení v historii vyplácení rodičovského příspěvku (5).

1.6.4 Nová koncepce rodičovského příspěvku

K největší změně v koncepci pobírání rodičovského příspěvku došlo v lednu 2008. Dávka byla nově nastavena v několika kombinacích měsíční výše příspěvku a doby čerpání. Důvodem pro úpravu vyplácení byly jednak ekonomické - zvýšení rodičovského příspěvku znamenalo mimořádné navýšení sociálních mandatorních výdajů. Mezi roky 2006 až 2007 stouply výdaje více než 2,5 násobně na 28 mld. Kč, v roce 2010 by při zachování původních podmínek vzrostly o další 4 mld. Kč. Výše příspěvku byla do konce roku 2007 taková, že řada příjemců rodičovského příspěvku, zejména bez kvalifikace nebo s nízkou kvalifikací, ve svém zaměstnání takové výše výdělku nedosáhla. To vedlo k situaci, kdy návrat do zaměstnání byl pro tyto rodiče finančně nevýhodný a čerpali rodičovský příspěvek až do čtyř let věku dítěte (34).

Graf 1: Porovnání výdajů na vyplácení rodičovského příspěvku

Zdroj: MPSV ČR +MF ČR, 2007

1.6.5 Varianty rodičovského příspěvku

Rodičovský příspěvek je v současnosti nastaven ve vícerychlostní struktuře čerpání a ve třech výměrách stanovených v pevných měsíčních částkách:

zvýšená výměra - 11 400 Kč

základní výměra- 7 600 Kč

snížená výměra - 3 800 Kč

Rodič má možnost vybrat si ze tří variant:

rychlejší čerpání rodičovského příspěvku – po peněžité pomoci v mateřství ve zvýšené výměře do 24 měsíců věku dítěte;

klasické čerpání rodičovského příspěvku - po peněžité pomoci v mateřství v základní výměře do 36 měsíců věku dítěte;

pomalejší čerpání rodičovského příspěvku - po peněžité pomoci v mateřství nebo od narození dítěte v základní výměře do 21 měsíců věku a dále ve snížené výměře do 48 měsíců věku dítěte.

Rodič musí zvolit rychlejší čerpání rodičovského příspěvku nejpozději do konce druhého kalendářního měsíce, kdy dítě dosáhlo 22 týdnů života a u klasického čerpání se musí rozhodnout nejpozději v 21 měsících věku dítěte. Rodičovský příspěvek je vyplácen na nejmladší dítě v rodině a zvolená možnost čerpání je nezměnitelná (49).

O rychlejší čerpání může požádat rodič, pokud výše peněžité pomoci v mateřství dosahovala alespoň **380 Kč** denně. Pokud nevznikl nárok, rodič bude automaticky pobírat rodičovský příspěvek od narození dítěte v režimu pomalejší čerpání. Je však možné, pokud jeden z rodičů nemá vůbec nárok na peněžitou pomoc v mateřství nebo nedosahuje výše 380 Kč denně, aby volbu provedl druhý z rodičů, který podmínku nároku splňuje. Pokud rodič nepožádá o rychlejší či klasické čerpání rodičovského příspěvku, je mu po 21. měsíci věku dítěte vyplácen rodičovský příspěvek v režimu pomalejšího čerpání. U zdravotně postižených dětí je zachován nárok na rodičovský příspěvek do sedmi let věku dítěte v základní výměře (34).

2. Cíle práce a hypotézy

2.1 Cíle práce

Prvním cílem práce je zmapovat, zda současný model vícerychlostního rodičovského příspěvku vyhovuje potřebám žadatelů v evidenci Úřadu práce ve Strakonících.

Druhým cílem je zjistit, zda žadatelé v evidenci Úřadu práce ve Strakonících využívají možnosti vykonávat výdělečnou činnost současně s čerpáním rodičovského příspěvku.

2.2 Hypotézy

Hypotéza H1

Většina žadatelů v evidenci Úřadu práce ve Strakonících volí základní variantu rodičovského příspěvku do třech let věku dítěte.

Hypotéza H2

Většina žadatelů v evidenci Úřadu práce ve Strakonících využívá možnosti výdělečné činnosti souběžně s čerpáním rodičovského příspěvku.

3. Metodika

3.1 Použité metody a technika výzkumu

V sociálním výzkumu můžeme rozlišit dva základní a naprosto rozdílné přístupy ke zkoumání skutečnosti. Jedná se o přístup kvantitativní a kvalitativní. Kvalitativní strategie využívá přístupy, pomocí kterých se snaží najít porozumění zkoumaného sociálního problému, nahlíží na určitý fenomén v pro něj autentickém prostředí a vytváří jeho obraz v co nejkomplexnější podobě. Naproti tomu kvantitativní přístup předpokládá, že fenomény sociálního světa jsou svým způsobem měřitelné nebo alespoň minimálně tříditelné a uspořádatelné. Informace získané v kvantifikovatelné podobě jsou pak analyzovány statistickými metodami s cílem ověřit platnost představ o výskytu některých charakteristik zkoumaných fenoménů a o vzájemných vztazích mezi těmito charakteristikami (38).

K získání potřebných dat byl použit kvantitativní výzkum, metoda dotazování a data byla sbírána technikou dotazníku. Pro výzkum byl sestaven dotazník, který představoval soubor třinácti uzavřených otázek, dvou polouzavřených a jedné otevřené otázky. Distribuce dotazníku byla realizována prostřednictvím 7 dávkových specialistek oddělení státní sociální podpory Úřadu práce ve Strakonících. Sběr dat probíhal od února do března 2010. Dotazník byl anonymní a zodpovězené dotazníky byly shromažďovány v označeném boxu samotnými respondenty. Výzkumný soubor tvořili všichni žadatelé o rodičovský příspěvek, včetně žadatelů bez nároku na peněžitou pomoc v mateřství a možnosti volby varianty čerpání rodičovského příspěvku. Celkem bylo rozdáno 104 dotazníků, vráceno jich bylo 86 vyplněných. Návratnost dotazníků byla 82,7 %. Při zpracování dotazníků byla každá z otázek samostatně vyhodnocena a výsledky znázorněny pomocí tabulky nebo graficky. Následně byly některé odpovědi na otázky dány do souvislostí a vzájemně porovnány. Výsledky výzkumného šetření, které jsou uvedeny v procentech, jsou zaokrouhleny na jedno desetinné místo. Z důvodu malého výzkumného souboru nelze výsledky zobecnit na celý okres Strakonice, ale jen v rámci daného souboru.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor pro dotazníkové šetření byl tvořen 86 žadateli, kteří požádali o rodičovský příspěvek na kontaktním místě dávek státní sociální podpory Úřadu práce ve Strakonících v období od února 2010 do března 2010.

4. Výsledky

Na otázku č. 1 „*Kdo žádá o rodičovský příspěvek?*“ odpovědělo 86 respondentů. 85 (98,8 %) z nich odpovědělo, že žádá matka, 1 (1,2 %) respondent uvedl, že o rodičovský příspěvek žádá otec. (Tabulka 1)

Tabulka 1: Žadatelé rodičovského příspěvku

Žadatel	Počet	Počet v %
matka	85	98,8 %
otec	1	1,2 %
celkem	86	100,0 %

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku č. 2 „*Jaký je rodinný stav rodičů dítěte?*“ odpovědělo 86 respondentů. V manželství žije 55 (64,0 %) z nich, v družském poměru žije 24 (27,9 %) respondentů a za osamělého rodiče se označilo 7 (8,1 %) respondentů. (Tabulka 2)

Tabulka 2: Rodinný stav žadatelů rodičovského příspěvku

Rodinný stav	Počet	Počet v %
manželé	55	64,0 %
druh a družka	24	27,9 %
osamělý rodič	7	8,1 %
celkem	86	100,0 %

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku č. 3 „*Jste ve věku?*“ odpovědělo 86 respondentů. Ve věkové kategorii do 20 let byl 1 (1,2 %) respondent, v kategorii 21- 25 let byli 4 (4,7 %) respondenti, v kategorii 26 -30 let bylo 34 (39,5 %) respondentů, v kategorii od 31 - 35 let bylo 32 (37,2 %) respondentů a v kategorii 36 let a více bylo 15 (17,4 %) respondentů. (Tabulka 3)

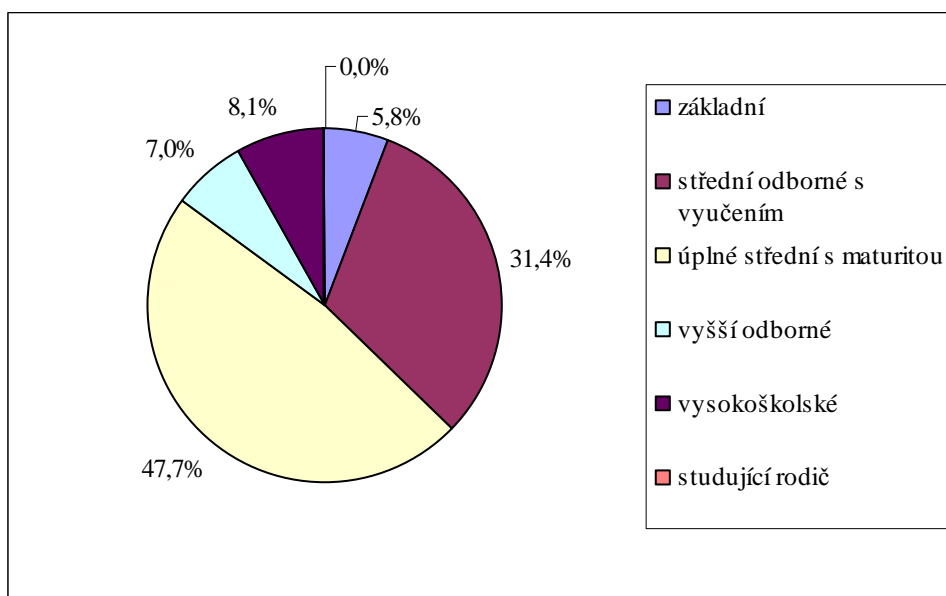
Tabulka 3: Věkové kategorie žadatelů rodičovského příspěvku

Věková kategorie	Počet	Počet v %
méně než 20 let	1	1,2 %
21 - 25 let	4	4,7 %
26 - 30 let	34	39,5 %
31 - 35 let	32	37,2 %
36 a více	15	17,4 %

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku č. 4 „*Jaké je Vaše vzdělání?*“ odpovědělo 86 žadatelů. Se základním vzděláním bylo 5 (5,8 %) žadatelů, střední odborné vzdělání s vyučením uvedlo 27 (31,4 %) žadatelů, úplné střední s maturitou ukončilo 41 (47,7 %) žadatelů, vyšší odborné vzdělání uvedlo 6 (7,0 %) a vysokoškolské vzdělání 7 (8,1 %) žadatelů, žádný z žadatelů nebyl studujícím rodičem. (Graf 2)

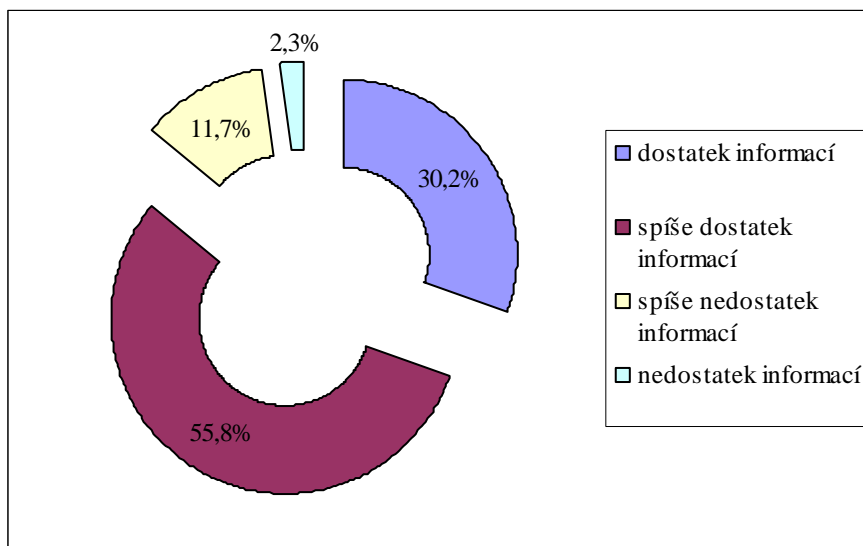
Graf 2: Dokončené vzdělání žadatelů rodičovského příspěvku (v %)

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku č. 5 „*Měl/a jste dostatek informací o tom, jaké jsou možnosti čerpání rodičovského příspěvku?*“ odpovědělo 86 respondentů. Dostatek informací o možnostech čerpání uvedlo 26 (30,2 %) respondentů, odpověď „*spíše ano*“ zvolilo 48 (55,8 %) respondentů, spíše nedostatek informací zvolilo 10 (11,7 %) respondentů a nedostatek informací uvedli 2 (2,3 %) respondenti. (Graf 3)

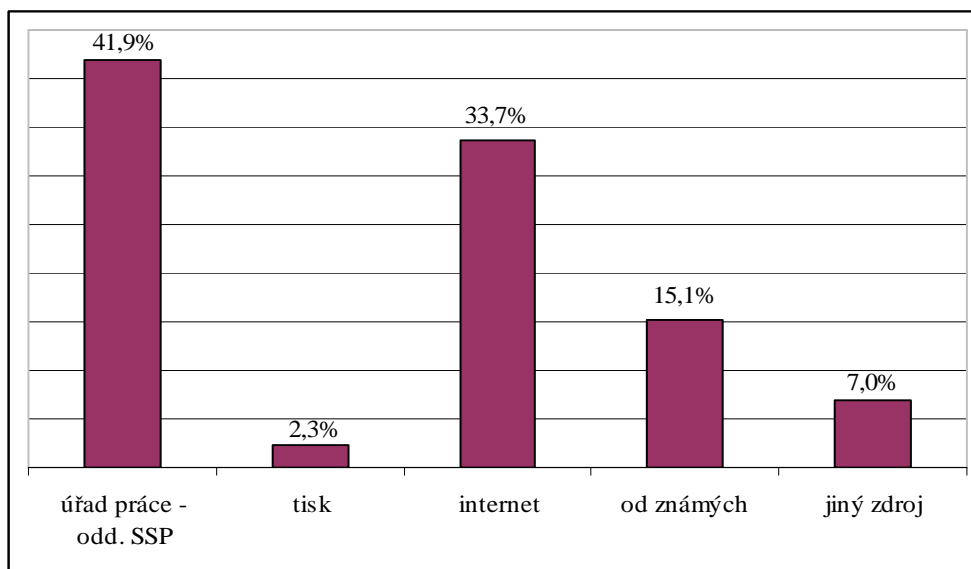
Graf 3: Informovanost žadatelů o možnostech čerpání rodičovského příspěvku (v %)

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku č. 6 „Odkud jste čerpal/a informace o rodičovském příspěvku?“ odpovědělo 86 respondentů. Pokud byla zvolena varianta „jiný zdroj“ měli respondenti možnost otevřené odpovědi. Jako zdroj informací uvedlo „úřad práce – oddělení státní sociální podpory“ 36 (41,9 %) z nich, „tisk“ uvedli 2 (2,3%) respondenti, „z internetu“ čerpalo informace 29 (33,7 %) respondentů, „od známých“ čerpalo informace 13 (15,1 %) respondentů, „jiný zdroj“ zvolilo 6 (7,0 %) respondentů, kteří uvedli, že informace čerpali z televize. (Graf 4)

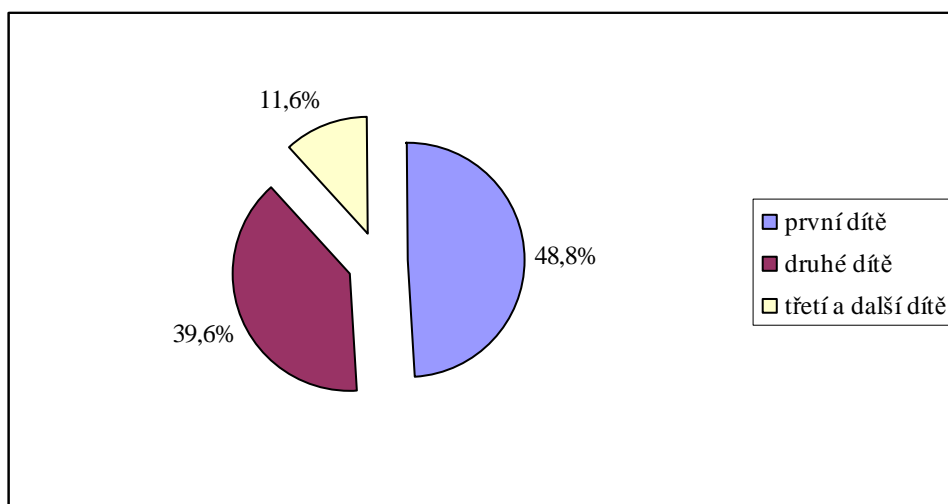
Graf 4: Zdroje informací o možnostech čerpání rodičovského příspěvku (v %)

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku č. 7 „Uveďte, na jaké dítě v rodině si žádáte rodičovský příspěvek?“ odpovědělo 86 respondentů. Na první dítě si žádá 42 z nich (48,8 %), 34 (39,6%) respondentů si žádá na druhé dítě a na třetí a další dítě si žádá 10 (11,6 %) respondentů. (Graf 5)

Graf 5: Pořadí dítěte v rodině, na které žádá rodič rodičovský příspěvek (v %)

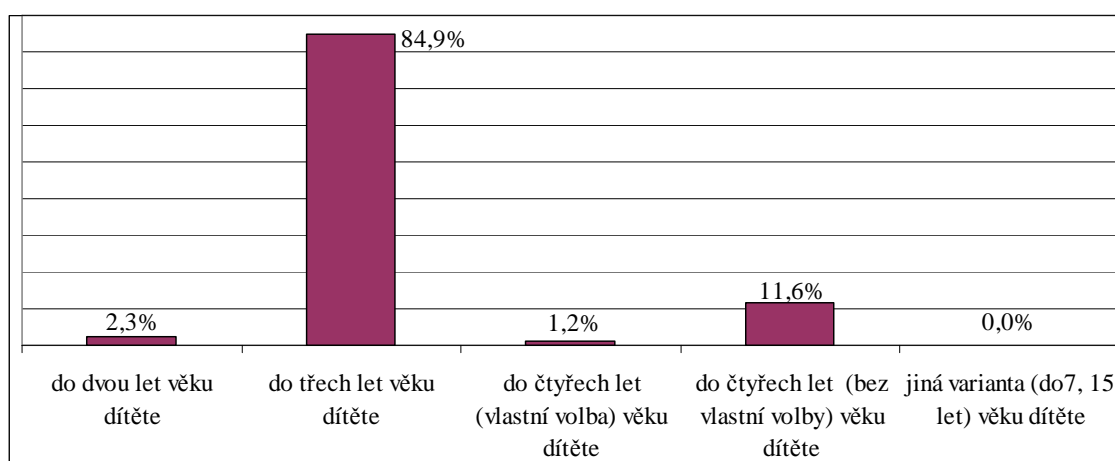

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku č. 8 „Jakou variantu čerpání rodičovského příspěvku jste zvolil/a nebo zvolíte?“ odpovědělo 86 respondentů. Zrychlenou variantu do dvou let věku dítěte

ve výši 11 400 Kč zvolili 2 (2,3 %) žadatelé. Nejvíce žadatelů vybralo základní variantu do třech let věku dítěte ve výši 7 600 Kč, celkem 73 (84,9 %) žadatelů. 1 (1,2 %) žadatel zvolil pomalou variantu do 21 měsíců věku dítěte ve výši 7 600 Kč, pak ve výši 3800 do čtyř let věku dítěte, 10 (11,6 %) žadatelů uvedlo, že nemohli zvolit a budou čerpat pomalou variantu do čtyř let věku dítěte, jinou variantu (do 7 let, do 15 let) nevybral žádný žadatel. (Graf 6)

Graf 6: Zvolené varianty čerpání rodičovského příspěvku (v %)

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku č. 9 „*Jak hodnotíte variantu rodičovského příspěvku, kterou jste zvolila nebo zvolíte (doba čerpání, finanční výše, možnost výdělečné činnosti, ...)*?“ odpovídalo 86 respondentů. Otázka byla otevřená, s možností vlastní odpovědi „*napište, jaké vidíte výhody a nevýhody*“. Otázka byla vyhodnocena podle žadatelů jednotlivých variant čerpání.

Zrychlená varianta do dvou let věku dítěte

Oba žadatelé zrychlené varianty považovali za její výhodu měsíční finanční výši, plánují brzy další dítě, a podaří se jim za kratší dobu vyčerpat celý rodičovský příspěvek. Za nevýhodu, považoval jeden z žadatelů třetí rok bez finančního zajištění (v případě, že v rodině nebude další dítě zakládající nárok na rodičovský příspěvek), protože neplánuje dřívější návrat do zaměstnání.

Základní varianta čerpání do třech let věku dítěte

Žadatelé této varianty uvedli v 36 (49,3 %) případech jako výhodu dostatečně dlouhou dobu čerpání, 25 (34,3 %) žadatelů uvedlo dostatečnou finanční výši příspěvku, 2 (2,7 %) uvedli možnost přivýdělku, 3 (4,1 %) uvedli možnost návštěvy dítěte v MŠ, 1 (1,4 %) žadatel uvedl jako výhodu možnost otce žádat o rodičovský příspěvek, 6 (8,2 %) žadatelů nevyhodnotilo žádnou výhodu.

Za nevýhodu zvolené varianty považovalo nízkou finanční výši 11 (15,1 %) žadatelů a 62 (84,9 %) z nich neuvedlo žádnou nevýhodu zvolené varianty.

Pomalá varianta čerpání do čtyř let věku dítěte – vlastní volba

Žadatel, který zvolil variantu do čtyř let věku, uvedl jako výhodu dostatečně dlouhou dobu čerpání, která koresponduje s náročnou péčí o dvojčata. Za nevýhodu považoval, že současná podoba příspěvku finančně nezohledňuje péči rodiče o více dětí současně.

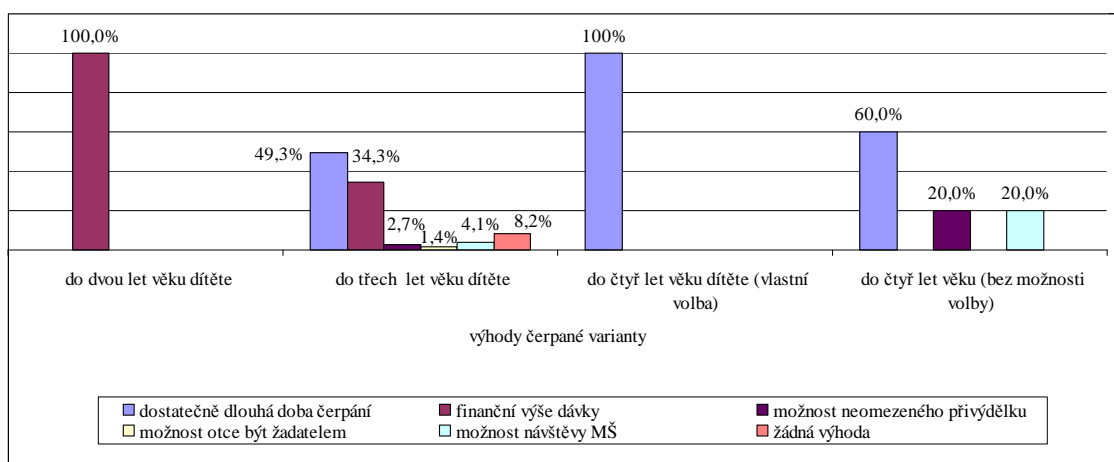
Pomalá varianta čerpání do čtyř let věku dítěte – bez možnosti vlastní volby

Žadatelé, kteří nemohli volit a budou čerpat pomalou variantu do čtyř let, uvedli v 6 (60,0%) odpovědích výhodu dlouhé doby čerpání, ve 2 (20,0 %) případech možnost neomezeného přivýdělku a ve 2 (20,0 %) případech možnost návštěvy dítěte v MŠ při současném pobírání rodičovského příspěvku.

10 (100,0 %) žadatelů pomalé varianty čerpání do čtyř let uvedlo, že nejsou spokojeni s volbou – respektive, neměli možnost sami si zvolit a čerpají pomalou variantu.

Výhody jednotlivých variant byly uspořádány do grafického znázornění. (Graf 7)

Graf 7: Hodnocení výhod RP z pohledu žadatelů jednotlivých variant (v %)

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku č. 10 „Myslíte si, že dnešní podoba vyplácení rodičovského příspěvku je pro rodinu vyhovující?“ odpovědělo 86 respondentů. 10 (11,6 %) z nich uvedlo, že dnešní podoba je vyhovující. Většina respondentů, 54 (62,8 %) z celkového počtu, považuje jeho současnou podobu za spíše vyhovující. Za spíše nevhovující ji považuje 20 (23,3 %) respondentů a za nevhovující ji považují 2 (2,3 %) respondenti. (Tabulka 4)

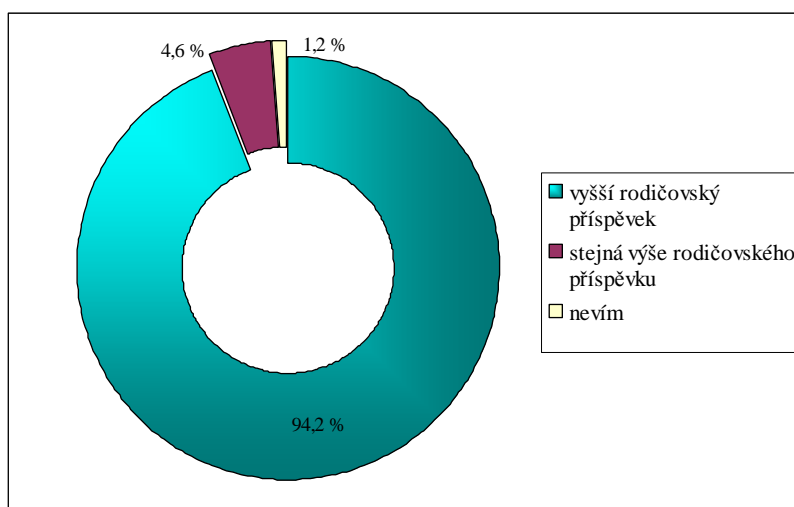
Tabulka 4: Názory žadatelů na dnešní podobou vyplácení rodičovského příspěvku

Podoba rodičovského příspěvku	Počet	Počet v %
vyhovující	10	11,6 %
spíše vyhovující	54	62,8 %
spíše nevhovující	20	23,3 %
nevhovující	2	2,3 %

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku č. 11 „Myslíte si, že pokud rodič pečuje o více dětí do čtyř let věku, měl by pobírat vyšší rodičovský příspěvek?“ odpovědělo 86 respondentů. Vyšší rodičovský příspěvek v tomto případě upřednostňuje 81 (94,2 %) respondentů, 4 (4,6 %) respondenti nepovažují více dětí do čtyř let věku v rodině za důvod pro zvýšení dávky, 1 (1,2 %) respondent zvolil odpověď „nevím“ . (Graf 8)

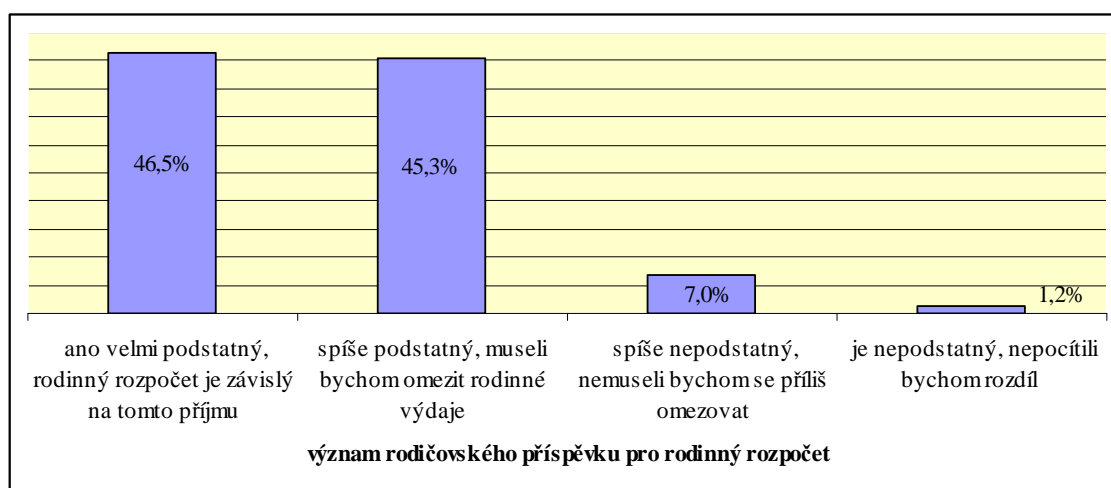
Graf 8: Názory rodičů na vyplácení vyššího rodičovského příspěvku, v případě že rodič pečuje o více dětí do čtyř let věku (v %)

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku č. 12 „*Je rodičovský příspěvek jako příjem podstatný pro Váš rodinný rozpočet?*“ odpovídalo 86 respondentů. Za velmi podstatný, s tím, že rodinný rozpočet je závislý na tomto příjmu, považuje rodičovský příspěvek 40 (46,5 %) respondentů. Za spíše podstatný a v případě, že by odpadl tento příjem, museli by omezit rodinné výdaje, ho považuje 39 (45,3 %) respondentů. Za spíše nepodstatný, s tím, že by se nemuseli příliš omezovat, ho považuje 6 (7 %) respondentů a 1 (1,2 %) respondent uvedl, že pokud by rodičovský příspěvek nebyl příjmem rodiny, v rodinném rozpočtu by nepocítili rozdíl. (Graf 9)

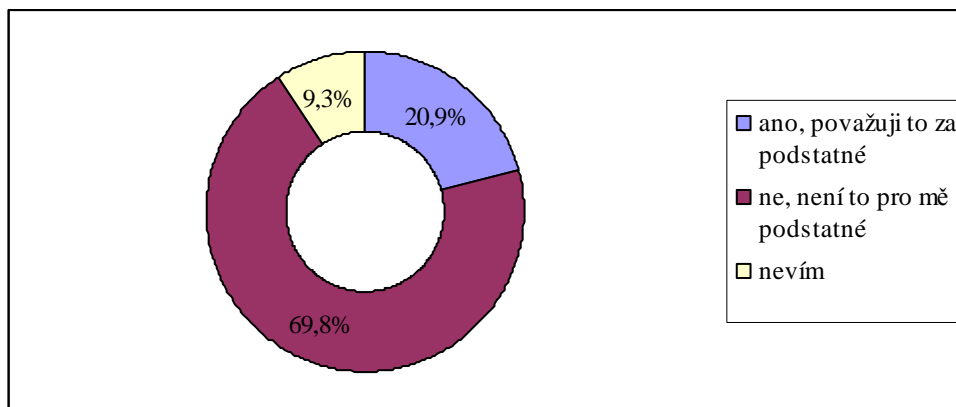
Graf 9: Význam rodičovského příspěvku jako příjmu pro rodinný rozpočet (v %)

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku č. 13 „*Je pro Vás důležité, že současně s pobíráním rodičovského příspěvku může dítě navštěvovat MŠ nebo jesle?*“ odpovědělo 86 respondentů. Otázka byla polouzavřená s možností napsat důvody, proč zvolili danou variantu. Odpověď „*ano*“ zvolilo 18 (20,9 %) respondentů, 60 (69,8 %) respondentů považuje takovou možnost za nepodstatnou, odpověď „*nevím*“ zvolilo 8 (9,3 %) respondentů. (Graf 10)

Graf 10: Názory žadatelů rodičovského příspěvku na možnost návštěvy dítěte v MŠ nebo v jeslích (v %)

Zdroj: vlastní výzkum

Žadatelé, kteří přikládali význam možnosti umístit dítě do mateřské školy nebo jeslí, měli možnost zdůvodnit své rozhodnutí, bylo to 18 žadatelů. Ve svých odpovědích uvedli tři důvody, proč je pro ně návštěva institucionálního zařízení pro děti významná. 10 (55,5 %) respondentů uvedlo jako důvod zvykání dítěte na školku a dětský kolektiv, 3 (16,7 %) uvedli, že pro ně není dostupná jiná forma hlídání a 5 (27,8 %) uvedlo jako důvod možnost chodit do práce, v době kdy bude dítě ve školce. (Tabulka 5)

Tabulka 5: Důvody rodičů, kteří považují za podstatnou možnost návštěvy dítěte v mateřské škole nebo jeslích (v %)

Důvody	Počet	Počet v %
zvykání na školku a dětský kolektiv	10	55,5 %
nedostupná jiná forma hlídání	3	16,7 %
možnost chodit do práce	5	27,8 %
celkem	18	100,0 %

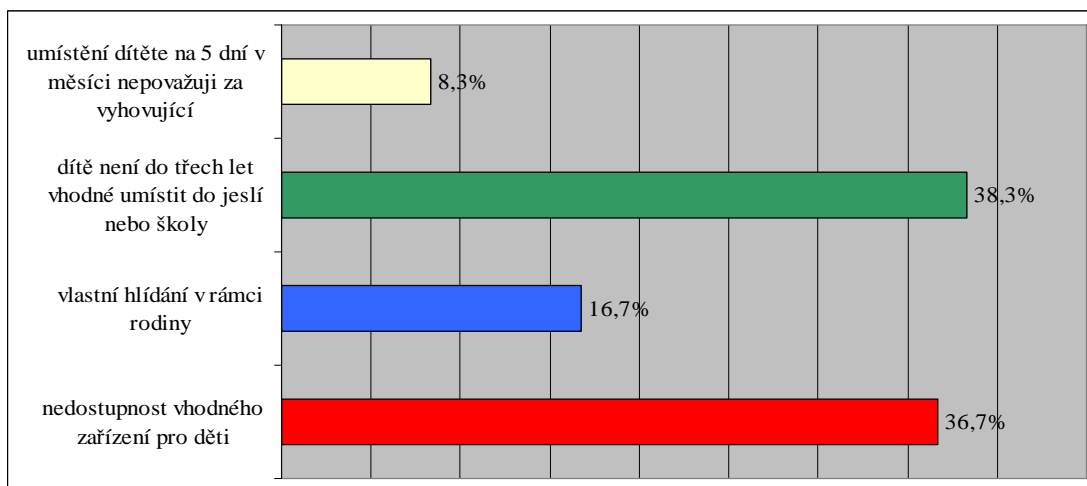
Zdroj: vlastní výzkum

V porovnání podle žadatelů jednotlivých variant přikládalo význam tomuto opatření 9 žadatelů pomalé variantu čerpání a 9 žadatelů klasické varianty čerpání.

Žadatelé, pro které není podstatná možnost, aby dítě navštěvovalo mateřskou školu nebo jesle, mohli uvést důvod svého rozhodnutí. Jednalo se o 60 žadatelů. Jako důvod, proč to nepovažují za podstatné, uvedlo 22 (36,7 %) nedostupnost vhodného zařízení pro děti, 10 (16,7 %) žadatelů uvedlo, že mají zajištěno vlastní hlídání v rámci rodiny, 23 (38,3 %) žadatelů se domnívá, že pro dítě není vhodné, aby bylo tak brzo

umístěno do jeslí nebo školky, 5 (8,3 %) žadatelů uvedlo, že nepovažují za vyhovující umístit dítě do školky v povoleném rozsahu k docházce na 5 dní v měsíci. (Graf 11)

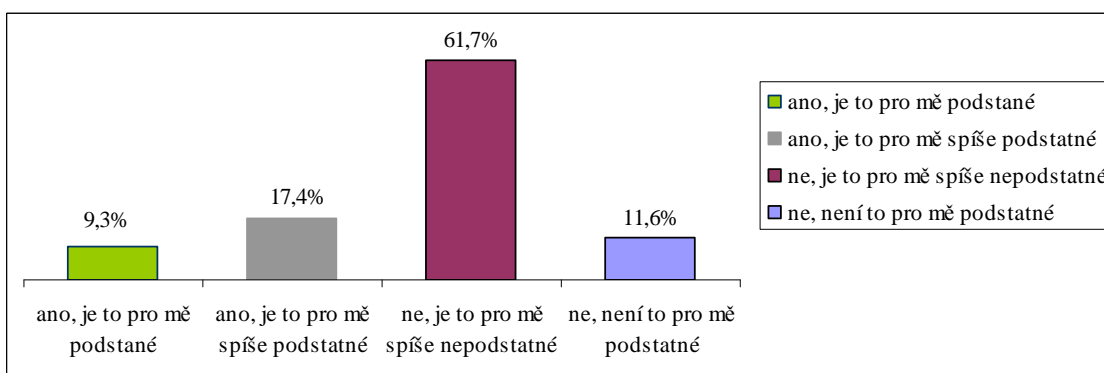
Graf 11: Důvody, žadatelů, kteří nepovažují za podstatnou možnost návštěvy dítěte v MŠ nebo jeslích současně s rodičovským příspěvkem (v %)

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku č. 14 „Je pro Vás podstatné, že současně s čerpáním rodičovského příspěvku můžete pracovat nebo podnikat?“ odpovědělo 86 žadatelů. Za podstatné považovalo možnost pracovat nebo podnikat 8 (9,3 %) žadatelů, za spíše podstatné to považovalo 15 (17,4 %) žadatelů, za spíše nepodstatné považuje danou možnost 53 (61,7 %) žadatelů a žádný význam nemá tato možnost pro 10 (11,6 %) žadatelů. (Graf 12)

Graf 12: Názory žadatelů na význam možnosti současně s čerpáním rodičovského příspěvku pracovat nebo podnikat (v %)

Zdroj: vlastní výzkum

Názory žadatelů na význam opatření pracovat nebo podnikat současně s rodičovským příspěvkem byly vyhodnoceny podle dosaženého vzdělání. (Tabulka 6)

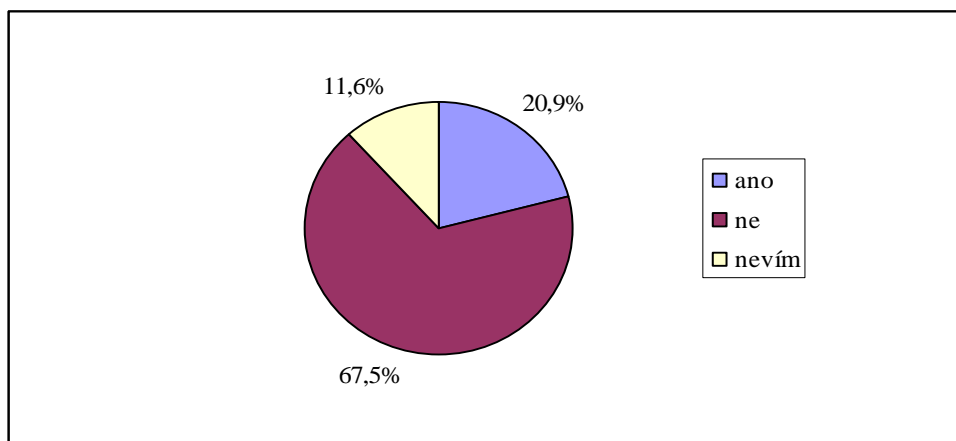
Tabulka 6: Porovnání významu opatření umožňujícího pracovat nebo podnikat pro žadatele rodičovského příspěvku podle dosaženého vzdělání

Dosažené vzdělání	Hodnocení významu opatření				
	Podstatné	Spíše podstatné	Spíše nepodstatné	Nepodstatné	Celkem
základní vzdělání	0	0	3	2	5
střední odborné s vyučením	0	3	19	5	27
úplné střední s maturitou	1	9	28	3	41
vyšší odborné vzdělání	3	1	2	0	6
vysokoškolské vzdělání	4	2	1	0	7
celkem	8	15	53	10	86

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku č. 15 „Vykonáváte nebo budete vykonávat výdělečnou činnost souběžně s čerpáním rodičovského příspěvku?“ odpovědělo 86 respondentů. Odpověď „ano“ zvolilo 18 (20,9 %) respondentů, „ne“ odpovědělo 58 (67,5 %) respondentů, „nevím“ odpovědělo 10 (11,6 %) respondentů. (Graf 13)

Graf 13: Odpovědi žadatelů na otázku, zda vykonávají nebo budou vykonávat výdělečnou činnost souběžně s čerpáním rodičovského příspěvku (v %)

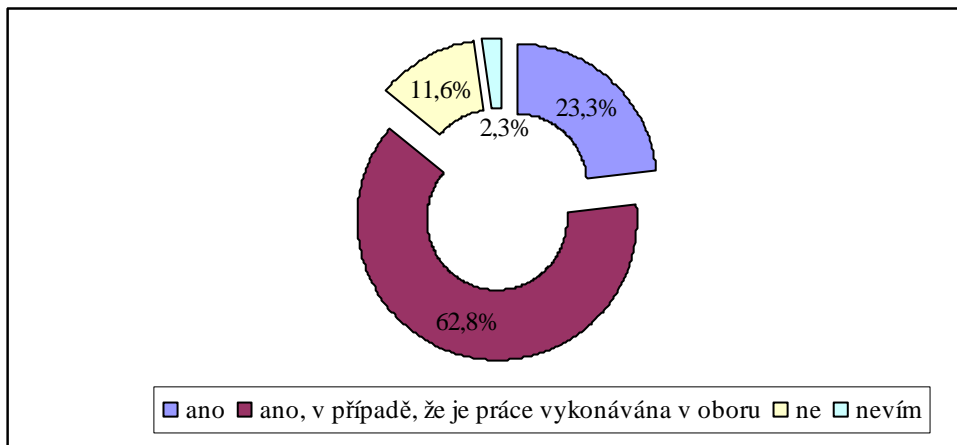

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku č. 16 „Myslíte si, pokud pracujete v době, kdy čerpáte rodičovský příspěvek, usnadní to Váš návrat do zaměstnání?“ odpovědělo 86 žadatelů. Odpověď „ano“ zvolilo 20 (23,3 %) žadatelů, odpověď „ano, v případě že je práce vykonávána v

oboru“ zvolilo 54 (62,8 %) žadatelů, odpověď „ne“ vybralo 10 (11,6 %) žadatelů a odpověď „nevím“ vybrali 2 (2,3%) žadatelé. (Graf 14)

Graf 16: Názory žadatelů na otázku zda situace, kdy pracují, v době čerpání rodičovského příspěvku, usnadní jejich návrat do zaměstnání (v %)

Zdroj: vlastní výzkum

5. Diskuze

Ve své práci jsem se zabývala současným modelem vícerychlostního rodičovského příspěvku, jehož účelem je přispět ke zlepšení ekonomického statusu rodiče v době, kdy pečuje o dítě v jeho nejranějším období.

Stanovila jsem si dva cíle. Prvním cílem bylo zmapovat, zda současný model vícerychlostního rodičovského příspěvku vyhovuje potřebám žadatelů v evidenci Úřadu práce ve Strakoniciích. Druhým cílem bylo zjistit, zda je žadateli využívána možnost vykonávat výdělečnou činnost souběžně s čerpáním rodičovského příspěvku. K naplnění stanovených cílů jsem ve výzkumné části použila kvantitativní výzkum, metodu dotazování a techniku dotazníku. Výzkumný soubor tvořilo 86 respondentů v evidenci Úřadu práce ve Strakoniciích, kteří požádali o rodičovský příspěvek v období od února do března 2010.

Z první zodpovězené otázky v dotazníku vyplývá, že rodičem, který zůstává s dítětem po jeho narození doma a čerpá následně rodičovský příspěvek, je téměř výhradně matka, a to téměř z 98,8 %. Převládá tak genderový stereotyp.

Muži využívají možnosti zůstat s dítětem naprosto individuálně, ženy stále jako skupina. Ženy jsou pořád těmi rodiči, jejichž „výsadou“ je být doma s dítětem (27). V průzkumech veřejného mínění je hlavním faktorem, které brání otcům, aby zůstali doma a starali se o děti, zejména jejich obava z poklesu finančních příjmů a ohrožení pracovní kariéry (42). Přesto se podle Maříkové s větší individualizací objevují nová, méně konvenční uspořádání rolí činností rodičů v rodinách s malými dětmi. Při realizaci nekonvenčního modelu se však musí oba partneři vyrovnat s mnohými omezeními včetně fungování genderových rozdílů a předsudků (28).

Z vlastní praxe uvádím, že otec pobírá rodičovský příspěvek výjimečně, zpravidla vystřídá matku během doby pobírání dávky.

Z druhé otázky zaměřené na rodinný stav žadatelů vyplývá, že 27,9 % rodičů nejmenších dětí žije v nemanželském svazku a dalších 8,1 % uvádí, že nežijí s partnerem. V manželství žije 64,0 % rodičů. Podle Šťastné je tento trend, tedy děti narozené mimo manželství, patrný po roce 1989. Do té doby se rodilo 90 % dětí za manželství, dnes se mimo manželství narodí více než třetina dětí, s tím že podíl u

prvních dětí je ještě vyšší. Nárůst podílu mimomanželské plodnosti je způsoben na jedné straně názorovými a hodnotovými změnami u mladé generace, zejména zvyšující se tolerancí vůči novým typům svazků a vůči svobodným matkám. Na straně druhé je prudký pokles celkové úrovně plodnosti charakterizovaný poklesem manželské plodnosti a nárůstem mimomanželské plodnosti (43).

Je otázkou, zda ve výzkumu zjištěný vysoký podíl rodičů žijících osaměle a pečujících o dítě (8 % žadatelů), odpovídá skutečnosti nebo se v některých případech rozhodli uvádět, že jsou osamělými rodiči, aby získali mimořádné výhody v rámci sociální podpory státu a dosáhli na výhodnější sociální dávky.

Z odpovědí na třetí otázku týkající se věku žadatele vyplývá, že ženy, které pečují o dítě v nejranějším období jeho vývoje (lze uvažovat o věku matek, pouze jeden respondent byl muž - otec), jsou z 39,5 % ve věkové hranici 26 až 30 let a podobné je i zastoupení žen ve věku 31 až 35 let (37,2 %). Žen, které mají dítě před dvacátým rokem, je pouze 1,2 %.

Podle Kuchařové a Haberlové je životní cyklus dnes proti minulosti více předznamenán ekonomickými podmínkami (trhem práce), zatímco demografické události se jeví jako „odvozené“ a závislé na vzdělanostně profesní dráze, to se projevuje i zvyšováním věku při sňatku a porodu dětí nebo nechtěnou bezdětností (18). Snižuje se intenzita plodnosti v nejmladších věkových skupinách a celková změna v rozložení úrovně plodnosti se projevuje na vzestupu průměrného věku matek při porodu. Mezi roky 1999 až 2007 vzrostl věk matky u prvního dítěte o 4,6 roku na 27,1 roku a u porodů bez ohledu na pořadí narození stoupl průměrný věk na 29,1 roku (43).

První a většinou i druhé dítě bývá plánované, a to nezávisle na profesních plánech, na nich je však závislé časování narození dětí. Důležitou determinantou uskutečňování rodičovských plánů je materiální situace rodiny (13).

Z vlastního výzkumu je patrný věkový posun matek při porodu dítěte do vyššího věku, který může souviset se současným životním stylem. Doba studia se prodlužuje a po jeho dokončení zpravidla následuje začátek profesní kariéry. Rozhodnutí mít děti pak přichází až v pozdějším období.

Povědomí o finanční podpoře rodiny prostřednictvím rodičovského příspěvku je vysoké, 30,2 % respondentů mělo dostatek informací, spíše dostatek informací pak uvedlo 55,8 % z nich. Spíše nespokojeno s informovaností bylo 11,7 % žadatelů. Myslím, že k dostatečné informovanosti přispívá, že rodičovský příspěvek je stejně jako porodné vypláceno ze stejného systému státní sociální podpory a rodiče se informují již v momentě, kdy žádají o porodné. Jako zdroj informací uvedlo úřad práce 41,9 % respondentů. V rámci plánovaných úspor vládních výdajů se diskutuje o omezení dávky porodného, což zřejmě přinese změnu situace. Druhým nejvýznamnějším zdrojem informací o rodičovském příspěvku byl internet (33,7 %). Z vlastní zkušenosti uvádím, že část matek přichází ještě před narozením dítěte a zjišťuje podrobnosti týkající se možnosti čerpání rodičovského příspěvku.

V otázce na pořadí dětí, na které rodiče žádají rodičovský příspěvek, se jednalo ze 48,8 % o první dítě, o druhé dítě se jednalo ve 39,6 % případech a v 11,6 % případech se jednalo o další dítě v pořadí. Pokud porovnáme vzdělání rodiče (matky) třetího a dalšího dítěte, kdy se jednalo o 10 respondentů, 4 z nich uvedli, že mají základní vzdělání a 3 střední odborné s vyučením, ve dvou případech středoškolské s maturitou a pouze jeden respondent uvedl vysokoškolské vzdělání. Vyšší počet dětí v rodině uvádějí ve výzkumu ženy s nižším vzděláním, což naznačuje, že jejich životní strategie může být více orientována na rodinu, než na pracovní kariéru.

Osmá otázka byla zaměřena na zjištění varianty rodičovského příspěvku, kterou žadatelé zvolili nebo zvolí. Jen dva žadatelé zvolili zrychlenou variantu do dvou let věku dítěte, 73 žadatelů (84,9 %) zvolilo základní variantu do třech let věku dítěte, pomalou variantu zvolil 1 žadatel a 10 (11,6 %) žadatelů bude čerpat pomalou variantu, s tím, že neměli možnost výběru jiné varianty. Otázka se vztahovala k hypotéze H1 „Většina žadatelů v evidenci Úřadu práce ve Strakonících volí základní variantu rodičovského příspěvku do třech let věku dítěte“. Z odpovědí respondentů lze dovést, že stanovená hypotéza H1 byla potvrzena.

Většina žadatelů výzkumného souboru vybírala základní variantu do třech let, což může souviset s rodičovskou dovolenou v ČR. Zaměstnavatel je povinen poskytnout jí pečujícímu rodiči do třech let věku dítěte (51). Je paradoxem, že v České

republiky je rodičovská dovolená kratší než doba, po kterou je možné čerpat rodičovský příspěvek. Bylo by zajímavé zjistit, jakou variantu by zvolilo 10 respondentů, kteří neměli možnost volby, ale to provedený výzkum bohužel nezjišťoval.

V otevřené otázce č. 9 vypovídali respondenti o zvolené variantě. Žadatelé, kteří vybrali dvouletou variantu, za výhodu považují finanční výši dávky, oba uvedli, že plánují druhé dítě a za kratší dobu vyberou celý rodičovský příspěvek na první dítě, což by se jim u jiné varianty nepodařilo. Za nevýhodu pak jeden z těchto žadatelů považuje, že pokud by další dítě neměli, třetí rok zůstane rodina bez finanční podpory, protože dřívější návrat do práce neplánuje. Tato odpověď je v rozporu s názorem Dudové (5) která uvádí, že zrychlená varianta může motivovat k rychlejšímu návratu na pracovní trh, nevede ke ztrátě kvalifikace a kontaktu s pracovištěm kvůli dlouhému pobytu doma.

Myslím si, že jak uvádí Matějček (29), pro dítě jsou bezpodmínečně nejdůležitější první tři roky jejich života. V dnešní době je rodičovství zpravidla plánované, a pokud se lidé rozhodnou mít dítě, je pro jejich dítě péče zajištěná matkou nebo otcem v rámci rodiny zásadní. Přesto považuji za správné, že existuje varianta rodičovského příspěvku pro tu část rodičů, kteří z jakýchkoliv důvodů potřebují zvolit rychlejší čerpání rodičovského příspěvku. Zrychlená varianta by měla zůstat závislá na výši předchozího příjmu, po zavedení zrychlené varianty se především rodiny s nízkými příjmy zajímaly o rychlejší čerpání rodičovského příspěvku. Dá se předpokládat, že motivací nebyl dřívější návrat do zaměstnání, ale dočasné zlepšení finanční situace rodiny.

Žadatelé, kteří vybrali tříletou variantu, nejvíce oceňují dostatečně dlouhou dobu čerpání (49,3 %) a finanční výši (34,2 %). Naopak s finanční výší je nespokojeno 15,1 % žadatelů této varianty a jiné nevýhody žadatelé neuvedli.

Všichni žadatelé, kteří nemohli uskutečnit volbu, ocenili dostatečně dlouhou dobu čerpání. V případě hodnocení nevýhod spojených s danou variantou, však shodně uvedli, že doba, kterou chtějí být doma s dítětem, je do jeho třech let a poté plánují nastoupit do zaměstnání. Současně s tím uvažují o tom, že umístí dítě do školky a pokud nesplní omezující podmínky týkající se docházky, bude to pro ně automaticky znamenat ztrátu nároku na rodičovský příspěvek.

Žadatel, který zvolil dobrovolně pomalou variantu čerpání do čtyř let věku, uvedl, že čerpá rodičovský příspěvek na dvojčata a považuje za adekvátní věnovat se plně péči o ně do jejich čtyř let a vyhovuje mu prodloužená doba čerpání. Současně za nevýhodu zvolené varianty považoval, že péče o více dětí současně narozených není finančně zvýhodněna.

Velká skupina rodičů zdůrazňujících nevýhody v souvislosti s pomalou variantou čerpání rodičovského příspěvku naznačuje určitý pocit diskriminace, kterou rodiče pociťují oproti rodičům, kteří mají možnost volby. To odpovídá názoru Dudové, která uvádí, že současné reforma rodičovského příspěvku je jen pro některé. Například matky podnikatelky, které nejsou účastny nemocenského pojištění, nemají nárok na peněžitou pomoc v mateřství ani nemocenské v souvislosti s porodem. V podobné situaci jsou i studentky, které nejsou od roku 2008 účastny nemocenského pojištění (5).

Problém vidím i u matek, které měly nárok na peněžitou pomoc v mateřství u prvního dítěte, avšak pracovní poměr měly uzavřen na dobu určitou. V souvislosti s narozením dalšího dítěte již nemají platný pracovní poměr a nevznikl jim nárok na další peněžitou pomoc v mateřství. Jsou nuceny bez možnosti vlastní volby čerpat pomalou variantu do čtyř let věku (47).

Samotné MPSV doporučuje oficiálně způsob, jak nastalou situaci řešit. Rodičovský příspěvek se dočasně na jeden měsíc převede na nemocensky pojištěného otce, ten čerpá alespoň jeden den peněžitou pomoc v souvislosti s péčí o dítě a v daném měsíci otec provede plánovanou volbu (5).

Přes legitimitu tohoto postupu se mi z praxe tento způsob volby jeví jako krkolomný a zbytečný, stejně se k tomu staví i žadatelé, když jsou seznámeni s možnostmi provést volbu prostřednictvím druhého rodiče. Domnívám se, že základní varianta do třech let věku by měla být dostupná všem rodičům, bez ohledu na jejich nárok na peněžitou pomoc v mateřství. Jestliže by mělo být snahou, aby se rodiče co nejdříve vraceli zpět na trh práce, nucená pomalá varianta do čtyř let tomuto trendu neodpovídá.

V odpovědi na otázku č. 10, zda považují současnou podobu rodičovského příspěvku za vyhovující pro rodinu, odpovědělo „ano“ 11,6 % dotázaných, za „ano

spíše vyhovující“ ji označilo 62,8 % respondentů. Za „nevyhovující“ ji považuje 2,3 % a za „spíše nevyhovující“ ji označilo 23,3 % žadatelů. Z provedeného výzkumu vyplývá, spokojenost tří čtvrtin žadatelů se současnou podobou rodičovského příspěvku.

Většina žadatelů se shoduje v názoru na vyšší rodičovský příspěvek v případě, že současně pečují o více dětí do čtyř let věku, 94,2 % uvádí, že by rodič v takovém případě měl pobírat vyšší dávku. Domnívám se, že náklady související s péčí o více dětí současně jsou vyšší, než v případě péče o jedno dítě. Řešením by bylo určité procentní navýšení. Takový způsobem řeší situaci například v sousedním Německu - vyplácením tzv. „sourozeneckého bonusu“(2).

V odpovědi na otázku, zda žadatel považuje rodičovský příspěvek za podstatný příjem pro rodinný rozpočet, uvedlo 46,5 % žadatelů, že ho považují za velmi podstatný a rodinný rozpočet je závislý na tomto příjmu. Za spíše podstatný pro rodinný rozpočet, s tím, že by museli omezit rodinné výdaje, pokud by dávku nepobírali, ho označilo 45,3 % žadatelů. Za spíše nepodstatný s tím, že by nemuseli omezovat rodinné výdaje, ho považuje 7 % žadatelů a za nepodstatný, s tím, že pokud by ho nepobírali, nepocítili by rozdíl, ho považuje 1,2 % žadatelů.

Z výzkumu vyplývá, že 91,8 % domácností, ve kterých rodiče pečují o dítě po jeho narození, subjektivně vnímá rodičovský příspěvek jako významnou finanční podporu rodinného rozpočtu. Nevíme však, jestli se jedná o rodiny s jedním dítětem nebo s větším počtem dětí, což je z pohledu rodiče jistě důležité.

Hora uvádí, že negativní dopady na situaci v domácnosti v souvislosti s narozením dítěte lze předpokládat jednak v přímých nákladech na péči a jednak nepřímo v důsledku dočasné ztráty zaměstnání nebo přerušení kariéry pečujícího partnera (9).

Myslím si, že rodiče vnímají rodičovský příspěvek, po dobu kdy pečují o dítě, jako dočasnou přiměřenou finanční náhradu za výpadek vlastního příjmu. Žadatelé jsou téměř výhradně ženy (matky) a je otázkou, zda by stejný názor zastával i druhý z rodičů. Větší význam finanční podpory ve formě rodičovského příspěvku lze předpokládat v domácnostech osamělých rodičů.

Höhne uvádí, že v otázce, v čem by měla státní podpora rodin s dětmi zaměřená na podmínky sladování rodiny a zaměstnání spočívat především, jestli ve finančních dávkách nebo sociálních službách, měli dotázaní rodiče poměrně jednotný názor. Většina se shodla na větším významu peněžních dávek. Diferencujícím znakem se ukázalo vzdělání dotázaných. S rostoucím vzděláním ubývalo příznivců peněžních dávek a rozšiřoval se podíl příznivců rozšiřování služeb pro rodinu (13).

V otázce týkající se možnosti současně se zachovaným nárokem na rodičovský příspěvek umístit dítě do mateřské školy nebo jeslí (k docházce do třech let na 5 dní v měsíci a po třetím roce na 5 dní v měsíci nebo na 4 hodiny denně), se rozhodlo 20,9 % žadatelů, že je to pro ně podstatné. Žadatelé uváděli tři důvody, proč je to pro ně důležité. Nejvíce oceňují, že dítě si postupně zvyká na prostředí školky a na dětský kolektiv (55,5 %), dalším důvodem je nedostupnost jiné formy hlídání dětí (16,7 %) a tedy jistá alternativa zajištění péče. Část žadatelů (27,8 %) oceňuje možnost pracovat v době, kdy je zajištěna péče o dítě ve školce nebo jeslích.

Význam opatření umožňujícího zachování rodičovského příspěvku při současném umístění dítěte do jeslí nebo mateřské školy je vnímán pouze malým procentem rodičů. Jsou to téměř všichni žadatelé s pomalou variantou čerpání do čtyř let. Dá se usuzovat, že vzhledem k tomu, že na okrese Strakonice nejsou žádná institucionální zařízení typu jeslí určené pro děti před třetím rokem věku, považují možnost umístit dítě do školky za výhodu až rodiče dětí po třetím roce věku, kterým zůstane při splnění podmínky omezené návštěvy zařízení zachován nárok na rodičovský příspěvek ještě do čtyř let věku dítěte.

Česká republika je podle mezinárodního srovnání v evropském kontextu na posledním místě v mimorodinné péči o děti do třech let, což odpovídá i statistickým datům zjišťovaným v ČR, která uvádějí cca 2 % dětí v mimorodinné péči v této věkové skupině (19). Domnívám se, že důvod malého zájmu o mimorodinnou péči souvisí také s upřednostněním péče o dítě do třech let věku v rámci vlastní rodiny. Myslím si, že přestože dnešní doba klade velký důraz na úspěch a výkon v zaměstnání, rodiče vnímají význam vlastní péče a upřednostňují domácí rodinné prostředí. Výhodou je možnost interakce mezi dítětem a rodiči, kterou nevyváží ani skutečnost, kdy se v jeslích nebo

podobném zařízení bude věnovat učitelka několika málo dětem. Umístování dětí před třetím rokem věku ve větší míře do institucionálních zařízení považují za krok zpět.

Přestože je pro rodiče možnost dát dítě do školky při zachování rodičovského příspěvku výhodná, uvádí Kuchařová et al., způsobuje většině mateřských škol problémy zejména v oblasti financování, kdy jsou zařízením kráceny finanční normativy na dítě s docházkou na 4 hodiny denně. Ta zařízení, které jsou plně naplněna dětmi s celodenní docházkou, děti rodičů pobírajících rodičovský příspěvek vůbec nepřijímají. Pouze 15 % mateřských škol považuje toto opatření za pozitivní, kdy za výhodu považují postupné zvykání na režim ve školce, který je jiný než v rodině a na odloučení od matky (19).

Žadatelů, kteří považují opatření umožňující zachování rodičovského příspěvku při možnosti dávat dítě do školky za nepodstatné, je většina (79,1 %). Jako hlavní důvod rozhodnutí uvedlo 73,5 % z nich, že nepovažují za vhodné umístit dítě do třech let věku do jeslí nebo mateřské školky. Dalším důvodem, který žadatelé uváděli, byl nevhodný režim docházky dítěte do školky nebo jeslí v rozsahu 5 dní v měsíci.

Tato odpověď koresponduje s názorem Matějčka (29), který uvádí, že dítě až kolem dvou let přijme tzv. rodinnou identitu, kdy poznává funkci domova a uvědomuje si svou příslušnost ke svému rodinnému společenství (ví, kdo jsou „jeho lidé“ – ví, jaký má pro koho význam – ví, že domov znamená bezpečí). Pak teprve po třetím roce je schopno překročit hranice svého zajištěného domova a vstoupit do nového společenského prostoru, jímž je mezi jiným i společnost druhých dětí.

Část rodičů uvádí, že mají zajištěno hlídání v rámci rodiny, zřejmě se bude jednat o mezigenerační výpomoc. Formu hlídání v rámci rodiny považují za prospěšnou a přínosnou pro všechny participující členy rodiny.

Zejména u žen z neúplných rodin jsou při jejich snaze skloubit rodinu a zaměstnání velmi významné mezigenerační vztahy, tj. porozumění a výpomoc ze strany rodičů či jiných příbuzných, a to zejména z důvodu absence partnera ve společné domácnosti (13).

V otázce možnosti podnikání nebo zaměstnání při zachovaném rodičovském příspěvku přikládá význam tomuto opatření výrazná menšina rodičů. I když současná právní úprava rodičovského příspěvku umožňuje neomezený přivýdělek při zachovaném nároku na rodičovský příspěvek (49), za podstatné nebo spíše podstatné to ve výzkumu považuje jen 26,7 % žadatelů (matek s výjimkou 1 otce).

Za klíčovou úlohu ve vztahu k návratu žen s dětmi v nejranějším věku na trh práce považuje Bartáková (1) osobní hodnoty a preference spojené se sférou rodiny a práce. Od míry orientace na tu kterou sféru se odvíjí i představa žen o možnosti plnění role matky a pracovnice současně, čím je silnější orientace také na sféru mimorodinnou a na seberealizaci ve světě práce, tím jsou ženy více ochotné vracet se na trh práce v ranějším věku dítěte.

Pokud porovnáme, jaký význam přikládají ve výzkumu tomuto opatření žadatelé podle dokončeného vzdělání, nejdůležitější je pro žadatele (matky) s vyšším odborným a vysokoškolským vzděláním, nejmenší význam má pro matky se základním a středním odborným vzděláním.

S dosaženým vyšším vzděláním se zkracuje doba, kdy žena setrvává na rodičovské dovolené, a to především, pokud míra investic do přípravy na budoucí povolání byla vysoká, pokud si žena před mateřskou dovolenou vybudovala určitou pracovní pozici nebo jsou kvalifikační nároky její profese vysoké (18). Preference žen se středním vzděláním a zejména žen s vyučením nebo základním vzděláním směřují poměrně jednotně především do sféry rodiny, k roli matky. Tyto jejich preference jsou také upevňovány strukturálními podmínkami, zejména platovými nerovnostmi mužů a žen. Bariéry na straně zaměstnavatele a vůbec trhu práce se pak u skupiny žen s nejnižším vzděláním zdají být nejvyšší (1).

Je možné, že jasná preference žen s nižším vzděláním ve výzkumném souboru souvisí také s omezenou možností získat takovou práci, která by pro ně byla zajímavá jak z finančního tak profesního hlediska a vyvážila újmu spojenou s náročností skloubení rodinné a profesní sféry. Preference rodičů směřující k upřednostnění práce můžou být ovlivněny také situací, kdy o dítě pečuje osamělý rodič a v rodině chybí příjem druhého pracujícího partnera. Motivující je v takovém případě zlepšení finanční

situace rodiny. U osamělých pracujících rodičů pak nabývá na významu možnost zajistit mimorodinnou péči.

Podle Bartákové (1) je návrat žen z rodičovské dovolené na trh práce výsledkem komplexních vztahů mezi kulturními, strukturálními a institucionálními podmínkami, které jsou v interakci s úrovní vzdělání, individualitou každé ženy a individuálností její životní situace.

S názory na otázku důležitosti možného výdělku pro žadatele čerpající rodičovský příspěvek korespondují odpovědi na otázku, zda vykonávají nebo budou vykonávat výdělečnou činnost v době, kdy čerpají rodičovský příspěvek. Rodiče v 67,5 % uvedli, že nevykonávají ani neplánují vykonávat výdělečnou činnost. Rodičů, kteří pracují, popřípadě to plánují, je 18,9 % a rozhodnuto zatím není 11,6 % rodičů. Z odpovědí vyplývá, že přestože zatím není rozhodnuto 11,6 % rodičů (i případné rozhodnutí, že budou současně pracovat, nezmění celkový poměr mezi odpověďmi), většina rodičů nevykonává výdělečnou činnost a lze tak dovodit, že stanovená hypotéza H2: „Většina žadatelů v evidenci Úřadu práce ve Strakonících využívá možnosti výdělečné činnosti souběžně s čerpáním rodičovského příspěvku“, nebyla potvrzena.

V České republice je ve srovnání se západoevropskými zeměmi zaměstnáno málo matek s dětmi do tří let věku. Důležitou roli v tomto ohledu hraje také nedostatečná nabídka flexibilních forem zaměstnávání a částečných úvazků (12).

S příchodem dítěte do rodiny se představy o pracovním zapojení žen výrazně mění směrem k preferenci celodenní péče matky o dítě až do dvou, resp. třech let jeho věku, převládá orientace na déle přerušenu kariéru u žen (13). Kuchařová et al. (18) uvádějí, že souběh pracovní činnosti a rodičovské dovolené je spíše výjimkou: výdělečnou činnost po dobu rodičovské dovolené deklarovalo jen 15 % dotázaných žen, přičemž mezi vysokoškolačkami bylo takových žen 24 % a mezi ženami se základním vzděláním jen 7 %.

Zaměstnání matky v období, kdy pobírá rodičovský příspěvek, je výjimečné a po dobu, kdy čerpá dávku, neuvažuje o dřívějším návratu na pracovní trh. Z výzkumu však nevyplývá, zda je důvodem nezájem ze strany pečujícího rodiče – matky nebo existují bariéry, které neumožňují skloubit péči o dítě se zaměstnáním, které rodič vnímá.

Domnívám se, že k takovým bariérám patří problém s nízkou nabídkou flexibilních forem zaměstnávání, zejména pružné pracovní doby, práce z domova nebo možnosti částečných pracovních úvazků.

Přestože pouze malá část žadatelů plánuje návrat na pracovní trh v době, kdy čerpají rodičovský příspěvek, shodla se většina (86,1 %) na názoru, že situace, kdy pracují nebo podnikají v době čerpání rodičovského příspěvku, usnadní jim to následný návrat na trh práce. Přitom 62,8 % žadatelů se shoduje, že je to významné v případě, kdy je práce vykonávána v oboru.

Podle Kuchařové lepšímu sladění pracovních a rodinných povinností prospívá, když si žena po dobu péče o malé dítě uchová kontakt se svou profesí, což umožňuje dnešní legislativa. Relativně dlouhá doba přerušení kariéry z důvodu péče o malé dítě a následně návrat do zaměstnání, s výraznou převahou zaměstnání na plné úvazky jsou specifikem chování matek v ČR (18).

Rodiče si uvědomují, že pracovat v období, kdy jsou s malým dítětem doma, jim může usnadnit návrat zpátky do zaměstnání, přesto preferují v nejranějším období dítěte vlastní péči a výchovu v prostředí rodiny. Myslím si, že záleží především na rodiči (matce), jaký význam přikládá dřívějšímu návratu na pracovní trh a od toho se následně odvíjí případné rodinné strategie směřující ke skloubení rodinné a pracovní sféry.

Udržení kontaktu se zaměstnavatelem a profesí i po dobu rodičovské dovolené je přínosné pro případný návrat do zaměstnání, zejména pokud rodič plánuje návrat k původnímu zaměstnavateli. V tomto případě jsou výhodné jiné formy zaměstnávání, např. kratší pracovní úvazky, sdílená pracovní místa nebo práce z domova.

6. Závěr

Ve své práci jsem se zabývala současnou podobou vícerychlostního rodičovského příspěvku směřujícího k podpoře rodiny.

Prvním cílem bylo ověřit, zda současný model rodičovského příspěvku vyhovuje potřebám žadatelů v evidenci Úřadu práce ve Strakonících. Druhým cílem, zda žadatelé v evidenci Úřadu práce ve Strakonících využívají možnosti výdělečné činnosti souběžně s čerpáním rodičovského příspěvku. Oba cíle byly splněny.

Zvolila jsem výzkumný soubor žadatelů, kteří požádali o rodičovský příspěvek na Úřadu práce ve Strakonících v období od února do března 2010. Ke sběru dat byl použit kvantitativní výzkum, metoda dotazování a technika dotazníku.

Byly stanoveny dvě hypotézy. Hypotéza H1 byla stanovena: „*Většina žadatelů v evidenci Úřadu práce ve Strakonících volí základní variantu rodičovského příspěvku do třech let věku dítěte*“. Z celkového počtu 86 žadatelů zvolilo 73 rodičů (84,9 %) základní variantu čerpání do třech let věku dítěte. Hypotéza H1 byla potvrzena.

Hypotéza H2 byla stanovena: „*Většina žadatelů v evidenci Úřadu práce ve Strakonících využívá možnosti výdělečné činnosti souběžně s čerpáním rodičovského příspěvku*“. Možnosti současně s rodičovským příspěvkem vykonávat výdělečnou činnost využívá 18 rodičů (20,9 %). Hypotéza H2 nebyla potvrzena.

Současná podoba rodičovského příspěvku patří k nejvstřícnějším dávkám určených pro pečující rodiče v rámci celé Evropské unie. Nezvykle dlouhá je i doba čerpání do čtyř let věku dítěte, kdy je rodič finančně podporován ze strany státu. Ta nekoresponduje s rodičovskou dovolenou poskytovanou zaměstnavatelem do třech let věku dítěte.

Většina rodičů oceňuje rodičovský příspěvek jako nástroj rodinné politiky a dává mu přednost před službami ve prospěch rodiny. Výhody, které umožňují současně se zachovaným nárokem na rodičovský příspěvek pracovat nebo umístit dítě do jeslí nebo mateřské školy rodiče vnímají, ale pro většinu z nich nejsou prioritou. Vlastní péče o dítě do jeho třech let je nejvíce preferována, rodiče vnímají potřebu věnovat se dítěti v jeho nejranějším období a s tím souvisí malý zájem o využití mimorodinné péče před třetím rokem věku dítěte.

Název „rodičovský“ zdůrazňuje, že je určen pro oba rodiče, přesto u nás zůstává zachován tradiční vzorec výchovy a péče o dítě po jeho narození. Matky zůstávají s dětmi doma, pečujících otců je v dnešní době zanedbatelné procento. Stát deklaruje v rámci rodinné politiky snahu o větší zapojení otců do péče o děti. Současný model rodičovského příspěvku sice dává rodině možnost zvolit si, kdo zůstane s dítětem doma, avšak v momentě, kdy stojí rodina před tímto rozhodnutím, je významným faktorem finanční zajištění rodiny. Díky genderovým rozdílům v platovém ohodnocení mužů a žen u nás je rodičem s vyšším příjmem zpravidla muž, což přispívá k rozhodnutí, že matka opouští pracovní trh a zůstává doma s dítětem. K podpoře „aktivního otcovství“ by mohlo přispět opatření, které by vázalo část nároku na rodičovský příspěvek na čerpání druhým rodičem, tak jak je tomu například v SRN nebo Rakousku. Obecně by také prospělo lepší vnímání rodičovství a rodičovské role ve společnosti.

Se současnou podobou rodičovského příspěvku byla ve výzkumu spokojena většina žadatelů, přitom nejčastěji volili základní variantu čerpání do třech let věku dítěte. Důvody, které vedou rodiče k výběru základní varianty, jsou poskytování rodičovské dovolené zaměstnavatelem právě do třech let věku dítěte a možnost využít mateřskou školu nejdříve od třetího roku. Pokud se rodiče ve výzkumu rozhodli pro kratší variantu čerpání, nebyl důvodem jejich dřívější návrat do zaměstnání, tak jak je zdůrazňována hlavní výhoda dvouleté varianty. Rodiče plánovali další dítě a využili možnosti vyčerpat celý rodičovský příspěvek za kratší dobu. Přestože zrychlená varianta není příliš využívána, považují její zachování za vhodné. Také vznik nároku by měl být vázán na určitou výši předchozího příjmu.

Žadatelé, kteří nemůžou zvolit jinou variantu příspěvku a musí čerpat pomalou čtyřletou variantu, jsou nespokojeni s jeho současným nastavením a vnímají pocit diskriminace v souvislosti s tím, že nemohli zvolit kratší variantu čerpání. Nelíbí se jim, že k tomu aby vyčerпали celý rodičovský příspěvek, musí ho čerpat do čtyř let věku dítěte. Myslím, že by čerpání základní varianty do třech let věku dítěte mělo být umožněno každému rodiči, bez ohledu na jeho předchozí účast na nemocenském pojištění a vznik nároku na peněžitou pomoc v mateřství.

Rodičovský příspěvek nabízí také opatření umožňující návštěvu dítěte v mateřské škole nebo jeslích v omezeném rozsahu. Rodiče však takové opatření výrazně nevyužívají. Většinou chtějí o dítě pečovat sami a režim docházky na 5 dní v měsíci, kdy může být dítě ve školce nebo jeslích, nepovažují za vyhovující. Významné bariéry jsou také ze strany institucionálních zařízení. V menších městech a obcích nejsou provozovány žádná institucionální zařízení pro děti do třech let. Zejména ve městech je poptávka po umístění dítěte do zařízení větší než nabídka a děti rodičů s rodičovským příspěvkem nejsou k docházce vůbec přijímány. Předškolní zařízení si stěžují na finanční nevýhodnost umístění dítěte na kratší než celodenní docházku. Za lepší řešení, než pětidenní docházku v měsíci, považují pravidelnou docházku do zařízení např. na dvě hodiny denně. Je však otázkou, zda je v možnostech předškolních zařízení takovou docházku umožnit. Situace by musela být řešena ze strany státu a současně i zřizovatelů, zpravidla obcí.

Rodiče, kteří zůstávají doma s dítětem, nejsou nijak omezeni v možnosti současně při péči o dítě pracovat. Pečujících a zároveň pracujících rodičů je však menšina, přičemž se jedná zejména o rodiče s vyšším vzděláním, kdy se dá předpokládat větší zájem o udržení kontaktu s profesí. V případě vysoké odbornosti a kvalifikace je zaměstnanec na rodičovské dovolené důležitý i pro zaměstnavatele. Zájem na udržení takového pracovníka vede k vstřícnějšímu postoji k požadavkům zaměstnance na skloubení péče o dítě a zaměstnání.

Doba třech let, v případě více dětí za sebou i více let, kdy zůstává rodič s dítětem doma, je z hlediska jeho dalšího uplatnění na trhu práce rizikovým faktorem. Návrat k původnímu zaměstnavateli po rodičovské dovolené není v současnosti samozřejmý. Propouštění ve firmách v období současné krize se často v první řadě týká rodičů, kteří se mají vracet po rodičovské dovolené, a staví je do pozice nezaměstnaných. Častější kontakt s původním zaměstnáním během rodičovské dovolené prostřednictvím částečného úvazku nebo jiné formy práce by mohl být pro rodiče přínosem, neztratí kontakt s profesí a zaměstnavatelem.

Zaměstnavatelé by k zaměstnávání pečujících rodičů a vytváření pracovních příležitostí pro ně měli být motivováni podporou ze strany státu v rámci nástrojů rodinné politiky například nižšími odvody za zaměstnance s malým dítětem.

Svou prací jsem chtěla zmapovat, jak současná podoba rodičovského příspěvku vyhovuje potřebám pečujících rodičů. V souvislosti s narozením dítěte je rodina postavena před otázky, jak zajistí péči o dítě a domácnost, jaké bude rozdělení rolí v rodině a také jak se rodina finančně zabezpečí po dobu, kdy jeden z rodičů zůstane doma s dítětem. Zajímal mě hodnocení rodičovského příspěvku rodiči, ke kterým rodičovský příspěvek směřuje a zda pomáhá skloubit rodinou a profesní oblast jejich života. I když je jeho současná podoba podle provedeného výzkumu pro většinu rodičů vyhovující, v rámci povolebních změn v ČR a deklarovaných opatření omezujících sociální dávky rodinám s dětmi, je možné očekávat další změny týkající se také vyplácení rodičovského příspěvku.

Moje práce zahrnuje pouze malou část pečujících rodičů, nelze tedy vyvozovat obecné závěry, dalo by se však pokračovat v hodnocení rodičovského příspěvku v rámci více pracovišť státní sociální podpory. Pokud dojde ke změně ve vyplácení rodičovského příspěvku, bylo by vhodné, aby na tuto práci navázala práce další, která porovná jeho současnou a budoucí podobu.

7. Klíčová slova

rodina

rodičovství

rodinná politika

státní sociální podpora

rodičovský příspěvek

8. Seznam použitých zdrojů

1. BARTÁKOVÁ, H. Problémy přechodu žen na trh práce po rodičovské dovolené. In *Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti*. 1. vydání. Boskovice: František Šalé – ALBERT, 2008. s. 175 - 206. ISBN 978-80-7326-140-5.
2. BMFSFJ. *Das Elterngeld* [online].12.10.2009. [cit. 2010-30-3]. Dostupné z: <http://www.bmfsfj.de/BMFSFJ/Service/rechner,did=76746.html>
3. BMWFJ. *Neuerungen ab 2010 - mehr Wahlfreiheit für Eltern*. [online]. [cit. 2010-07-17]Dostupné z: <http://www.bmwfj.gv.at/Familie/FinanzielleUnterstuetzungen/Kinderbetreuungsgeld/Seiten/Aktuelles.aspx>
4. BŘESKÁ, N. et al. *Státní sociální podpora s komentářem a příklady*. 12. aktualizované a dopl. vydání. Olomouc: ANAG, 2008. 223 s. ISBN 978-80-7263-467.
5. DUDOVÁ, R. Promarněná šance na změnu: zhodnocení reformy rodičovského příspěvku. In *Práce a péče – Proměny „rodičovské“ v České republice a kontext rodinné politiky Evropské unie*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. s. 29-50. ISBN 978-80-86429-94-6.
6. FRANCOVÁ, H - NOVOTNÝ, A. *Sociální politika v základech*. 1. vydání. Praha: Triton, 2008, 185 s. ISBN 978-80-7387-1285-3.
7. HABERLOVÁ, V. – KYZLINKOVÁ, R. *Rodinné potřeby zaměstnanců*. Praha: VÚPSV, 2009. 61 s. ISBN 978-80-7416-053-0.
8. HAŠKOVÁ, H. Kam směřuje česká společnost v oblasti denní péče o předškolní děti? In *Práce a péče – Proměny „rodičovské“ v České republice a kontext rodinné politiky Evropské unie*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. s. 51-70. ISBN 978-80-86429-94-6.
9. HORA, O. Subjektivní vnímání příjmové situace rodin s dětmi v České republice. In *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. 1. vydání Boskovice: František Šalé – ALBERT, 2006. s. 259-271. ISBN 80-7326-104-9.
10. HÖHNE, S. *Podpora rodin s dětmi a vliv peněžních transferů na formu rodinného soužití*. 1. vydání. Praha: VÚPSV, 2008. 63 s. ISBN 978-80-87007-93-8.

11. HÖHNE, S. Raná fáze rodičovství – péče o děti ve vybraných evropských zemích. In *Práce a péče – Proměny „rodičovské“ v České republice a kontext rodinné politiky Evropské unie*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. s. 29-50. ISBN 978-80-86429-94-6.
12. HÖHNE, S. et al. Význam partnerství pro harmonizaci rodiny a zaměstnání. In *Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti*. 1. vydání. Boskovice: František Šalé – ALBERT, 2008. s. 119- 144. ISBN 978-80-7326-140-5.
13. HÖHNE, S. et. al. *Rodina a zaměstnání s ohledem na rodinný cyklus*. 1. vydání. Praha: VÚPSV, 2010. 108 s. ISBN. 978-80-7416-059-2.
14. JANDOUREK, J. *Úvod do sociologie*. Praha: Portál, 2003. 231 s. ISBN 80-7178-749-3.
15. KOCOURKOVÁ, J. *Rodinná politika v ČR: mění se přístup státu k rodinám?*. [on line].[cit. 2010-06-06] Dostupné z:
<http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cislocclanku=2007110903>
16. KREBS, V. *Sociální politika*. 4. vydání. Praha: Aspi, 2007. 504 s. ISBN 978-80-7357-276-1.
17. KRÍŽKOVÁ, H. - VOHLÍDALOVÁ, M. Kdo se bojí zaměstnané matky? In *Práce a péče – Proměny „rodičovské“ v České republice a kontext rodinné politiky Evropské unie*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. s. 85-104. ISBN 978-80-86429-94-6
18. KUCHAROVÁ, V. et al. *Zaměstnání a péče o malé děti z perspektivy rodičů a zaměstnavatelů*. 1. vydání. Praha: VÚPSV, 2006. 112 s. ISBN 80-87007-18-2.
19. KUCHAROVÁ, V. et. al. *Péče o děti předškolního a raného školního věku*. 1. vydání. Praha: VÚPSV, 2009. 214 s. ISBN 978-80-7416-041-7.
20. KUCHAROVÁ, V. – HABERLOVÁ, V. Rodina a zaměstnání v průběhu životního cyklu. In *Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti*. 1.vydání. Boskovice: František Šalé – ALBERT, 2008. s. 19 – 62. ISBN 978-80-7326-140-5.
21. KUCHAROVÁ, V. – SVOBODOVÁ, K. *Sít' zařízení denní péče o děti předškolního věku v ČR*. 1. vydání. Praha: VÚPSV, 2006. 57 s. ISBN 80-87007-51-4.

22. KULHAVÝ, V. – BARTÁKOVÁ H. *Rodina a zaměstnání II. Mladé rodiny*. Praha: VÚPSV, 2007. 82 s. ISBN 978-80-87007-62-4.
23. KULHAVÝ, V. – SIROVÁTKA, T. Nerovné pozice mužů a žen na trhu práce v České republice: empirická evidence. In *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. 1. vydání. Boskovice: František Šalé-ALBERT, 2006. s. 233 – 257. ISBN 80-7326-104-9.
24. MACHÁČKOVÁ, J. Změna sociální situace rodiny v souvislosti s příchodem dítěte. *Kontakt*, 2008, č.1, s. 68-71. ISSN 1212-4117.
25. MAREŠ, P. Zaměstnání, rodina a dítě v dynamice moderní společnosti. In *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. 1. vydání. Boskovice: František Šalé – ALBERT, 2006. s. 19 – 54. ISBN 80-7326-104-9.
26. MAŘÍKOVÁ, H. Mateřství, rodina a práce z pohledu matek malých dětí. *Genderonline* [online]. 2008, č. 2 [cit. 2010-06-06]. Dostupné z: <http://www.genderonline.cz/view.php?cisloclanku=2009022201>
27. MAŘÍKOVÁ, H. Když dva dělají totéž ... *Genderonline* [online] 2007, č. 2 [cit. 2010-06-23] Dostupné z: <http://www.genderonline.cz/view.php?cisloclanku=2008012715>
28. MAŘÍKOVÁ, H. Rodičovská (je)pro oba rodiče! In *Práce a péče – Proměny „rodičovské“ v České republice a kontext rodinné politiky Evropské unie*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. s. 71 – 83. ISBN 978-80-86429-94-6
29. MATĚJČEK, Z. *Výbor z díla*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 2005. 445 s. ISBN 80-246-1056-6.
30. MATĚJKOVÁ, B. – PALONCYOVÁ, J. Rodinná politika ve vybraných evropských zemích II. 1. vydání. Praha: VÚPSV, 2004. 79 s.
31. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 2. upr. vydání. Praha: SLON, 2006. 311 s. ISBN 80-86429-58-X.
32. MPSV. *Nemocenské pojištění*. [online]. [cit. 2010-02-07]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7#oi>
33. MPSV. *Prorodinný balíček*. [online]. [cit. 2010-07-02]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/5898/komplet_balik.pdf

34. MPSV. *Rodičovský příspěvek*. [online]. [cit. 2010-07-07]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/4758>
35. MUCHA, I. *Sociologie – základní texty*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 247 s. ISBN 978-80-7380-227-1.
36. *Národní zpráva o rodině*. Praha: MPSV, 2004. 224 s.
37. NEŠPOROVÁ, O. *Harmonizace rodiny a zaměstnání. Rodiny s otci na rodičovské dovolené*. 1. vydání. Praha: VÚPSV, 2005. 86 s.
38. REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vydání. Praha: Grada 2009. 184 s. ISBN 978-80-247-3006-6.
39. SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. 1. vydání. Praha: Portál, 2001. 173 s. ISBN 80-7178-559-8.
40. ŠLECHTOVÁ, H. Jak jsou hodnoceny rodinné politiky vyspělých zemí (sekundární analýza výzkumů a komentářů). In *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. 1. vydání. Boskovice: František Šalé – ALBERT, 2006. s. 233 – 257. ISBN 80-7326-104-9.
41. SMOCR. *Jak by měly vypadat školky pro dvouleté děti?*[online].[cit. 2010- 07-12]. Dostupné z: <http://www.smocr.cz/cz/oblasti-cinnosti/skolstvi/jak-by-mely-vypadat-skolky-pro-dvoulete-deti.aspx>
42. ŠPIDLA. V. Zkušenost Evropské unie: rovnost začíná v rodině. In *Práce a péče – Proměny „rodičovské“ v České republice a kontext rodinné politiky Evropské unie*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. ISBN 978-80-86429-94-6 s. 11-27
43. ŠŤASTNÁ, A. *Neúplné rodiny v České republice a ve vybraných evropských zemích*. Praha: VÚPSV, 2009. 131 s. ISBN 978-80-7416-038-7.
44. ÚPSVR. *Rodičovský příspěvek* [on line]. [cit. 2010-03-23] Dostupné z: http://www.upsvar.sk/socialne-veci-a-rodina/statne-socialne-davky/rodicovsky-prispevok.html?page_id=13213
45. VALENTOVÁ, M. *Rovnováha mezi rodinným životem a pracovní kariérou v kontextu ženské zaměstnanosti*. [on line]. [cit. 2010-06-06]. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_152.pdf

46. VOHLÍDALOVÁ, M. Vztah pracovního a soukromého života v perspektivě mezinárodního srovnání. *Genderonline* [online]. 2007, č. 2 [cit.2010-06-23]. Dostupné z: <http://www.genderonline.cz/view.php?cislocclanku=2008012710>
47. *Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění*, v platném znění
48. *Zákon č. 382/1990 Sb., o rodičovském příspěvku*, v platném znění
49. *Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře*, v platném znění
50. *Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu*, v platném znění
51. *Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce*, v platném znění

9. Přílohy

Příloha 1: Dotazník

Příloha 2: Žádost o rodičovský příspěvek

Příloha 3: Žádost o volbu rodičovského příspěvku

Příloha 1: Dotazník

Dobrý den, jmenuji se Jana Písková a jsem studentkou Zdravotně sociální fakulty JČU v Českých Budějovicích. Připravuji bakalářskou práci na téma „**Vícerychlostní rodičovský příspěvek jako podpora rodiny**“. Dotazník je anonymní a odpovědi budou použity v uvedené práci. Děkuji za vyplnění a Váš čas.

DOTAZNÍK

1. Kdo žádá o rodičovský příspěvek?

- a) matka
- b) otec

2. Jaký je rodinný stav rodičů dítěte?

- a) manželé
- b) druh a družka
- c) nežijeme spolu, jsem osamělý rodič

3. Jste ve věku:

- a) méně než 20 let
- b) 21 – 25 let
- c) 26 – 30 let
- d) 31 – 35 let
- e) 36 a více

4. Jaké je Vaše vzdělání?

- a) základní
- b) střední odborné s vyučením
- c) úplné střední s maturitou
- d) vyšší odborné
- e) vysokoškolské
- f) studuji, jsem nezaopatřený/á

5. Měl/a jste dostatek informací o tom, jaké jsou možnosti čerpání rodičovského příspěvku?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

6. Odkud jste čerpal/a informace o rodičovském příspěvku?

- a) z úřadu práce – oddělení státní sociální podpory
- b) z tisku
- c) z internetu
- d) od známých
- e) jiný zdroj, uveďte jaký

7. Uveďte, na jaké dítě v rodině si žádáte rodičovský příspěvek:

- a) první
- b) druhé
- c) třetí a další

8. Jakou variantu čerpání rodičovského příspěvku jste zvolil/a nebo zvolíte?

- a) do dvou let věku dítěte ve výši 11 400 Kč
- b) do třech let věku dítěte ve výši 7 600 Kč
- c) do 21 měsíců věku dítěte ve výši 7 600 Kč pak ve výši 3 800 Kč do čtyř let věku dítěte
- d) nemohl/a jsem provést volbu – budu čerpat do 4 let věku dítěte
- e) jinou variantu (do 7let, do 15 let

9. Jak hodnotíte variantu rodičovského příspěvku, kterou jste zvolil/a nebo zvolíte? (doba čerpání, finanční výše, možnost výdělečné činnosti, apod.)

- a) napište, jaké vidíte výhody:
.....
.....
- b) napište, jaké vidíte nevýhody:
.....
.....

10. Myslíte si, že dnešní podoba vyplácení rodičovského příspěvku je pro rodinu vyhovující?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

11. Myslíte si, že pokud rodič pečuje o více dětí do čtyřech let, měl by pobírat vyšší rodičovský příspěvek?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

12. Je rodičovský příspěvek jako příjem podstatný pro Váš rodinný rozpočet?

- a) ano velmi podstatný, rodinný rozpočet je závislý na tomto příjmu
- b) spíše podstatný, museli bychom omezit rodinné výdaje
- c) spíše nepodstatný, nemuseli bychom se příliš omezovat
- d) je nepodstatný, nepocítili bychom rozdíl

13. Je pro Vás důležité, že současně s pobíráním rodičovského příspěvku může dítě navštěvovat MŠ nebo jesle?

- a) ano

napište proč.....
.....

- b) ne.

napište proč.....
.....

- c) nevím

14. Je pro Vás podstatné, že současně s čerpáním rodičovského příspěvku můžete pracovat nebo podnikat?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

15. Vykonáváte nebo budete vykonávat výdělečnou činnost souběžně s čerpáním rodičovského příspěvku?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

16. Myslíte si, že pokud pracujete v době, kdy čerpáte rodičovský příspěvek, usnadní to Váš návrat do zaměstnání?

- a) ano
- b) ano, v případě, že je práce vykonávána v oboru
- c) ne
- d) nevím

RODIČOVSKÝ PŘÍSPĚVEK

Tiskopis prosím vyplňte čitelně

podací razítko

Žádost o rodičovský příspěvek

A. Žadatel – rodič¹⁾:

Příjmení:	Jméno:	Titul:
Rodné příjmení ²⁾ :	Rodné číslo v ČR ³⁾ :	Nárok na PPM ⁴⁾ :
Trvalý pobyt: Obec:	Část obce:	
Ulice:	Č. p.:	Č. orient.: PSČ:
Telefon:	E-mail:	

B. Dítě, o které osobně, celodenně a řádně pečují a žádám na ně rodičovský příspěvek:

Uvedte:

- nejmladší dítě v rodině
 - do čtyř let věku
 - do sedmi let věku, které je dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené
 - do patnácti let věku, které je dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené a nenáleží mu příspěvek na péči
- dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě, které není nejmladší v rodině, pokud
 - je do sedmi let věku a nejmladší dítě v rodině nezakládá nárok na rodičovský příspěvek nebo by na nejmladší dítě náležel rodičovský příspěvek ve snížené výměře
 - je od sedmi do patnácti let věku, nenáleží mu příspěvek na péči⁵⁾ a na jiné dítě v rodině nenáleží rodičovský příspěvek

Příjmení:	Jméno:	
Rodné číslo v ČR ³⁾ :	Zdrav. p. ⁶⁾ :	Společně ⁷⁾ :
Místo pobytu ⁸⁾ : Obec:	Část obce:	
Ulice:	Č. p.:	Č. orient.: PSČ:

C. Druhý rodič¹⁾:

Podpisem stvrzuje druhý rodič správnost a úplnost uvedených údajů a dává souhlas s tím, aby státní orgány a další právnické a fyzické osoby sdělily příslušnému úřadu, který o dávce rozhoduje nebo ji vyplácí, údaje v rozsahu potřebném pro rozhodování o dávce, její výši a výplatě.

Příjmení:	Jméno:	Titul:
Rodné příjmení ²⁾ :	Rodné číslo v ČR ³⁾ :	Nárok na PPM ⁴⁾ :
Místo pobytu ⁸⁾ : Obec:	Část obce:	
Ulice:	Č. p.:	Č. orient.: PSČ:
Podpis:		

1) Rodičem se pro účely rodičovského příspěvku rozumí též osoba, která převzala dítě do trvalé péče nahrazující péči rodičů. Za dítě převzaté do trvalé péče nahrazující péči rodičů se považuje dítě osvojené, dítě, jež bylo převzato do této péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu, dítě, jehož rodič zemřel, a dítě manžela nebo partnera.

2) Kolonku **Rodné příjmení** vyplňte pouze v případě, že se liší od příjmení.

3) Cizinci, pokud nemají v ČR přiděleno rodné číslo, uvedou v kolonce **Rodné číslo v ČR** datum narození ve tvaru den, měsíc, rok a pohlaví ve tvaru: M nebo Ž (muž nebo žena).

4) Do kolonky **Nárok na PPM** zapište **ANO**, pokud má rodič nárok na peněžitou pomoc v mateřství, nemocenské poskytované v souvislosti s porodem a náhradu mzdy podle § 192 zákoníku práce. V ostatních případech kolonku proškrtněte.

5) Podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

6) Do kolonky **Zdrav. p.** zapište **ANO**, pokud se jedná o dítě dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené. V ostatních případech kolonku proškrtněte.

7) Do kolonky **Společně** zapište **ANO**, pokud se dítě narodilo současně s dalším dítětem. V ostatních případech kolonku proškrtněte.

8) Adresu místa pobytu vyplňte pouze v případě, že se liší od adresy trvalého pobytu žadatele.

D. Všechny ostatní děti v rodině do čtyř let věku a dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené do patnácti let věku, přičemž z dětí od sedmi let věku uveďte jen ty, kterým nenáleží příspěvek na péči⁵⁾:

č.	Příjmení	Jméno	Rodné číslo v ČR ³⁾	Zdrav. p. ⁶⁾	Společně ⁷⁾
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					

E. Žádám o přiznání dávky ode dne:

. . 20

F. Dávku mi zasílejte:

Zaškrtněte prosím jednu z následujících čtyř variant a do příslušné tabulky uveďte doplňující informace.

na účet u peněžního ústavu v ČR vedeném v CZK:

Číslo účtu:	Kód banky:	Specifický symbol ⁹⁾ :
-------------	------------	-----------------------------------

na účet zahraničního peněžního ústavu v EU:

Příjemce	IBAN:	Měna:
	Název:	
	Adresa: Město:	Stát:
(uveďte alespoň město a stát)		
Banka příjemce	BIC/SWIFT:	
	Název:	
	Adresa: Město:	Stát:
(uveďte alespoň město)		

poštovní poukázkou na adresu trvalého pobytu v ČR

poštovní poukázkou na jinou adresu v ČR:

Obec:	Část obce:
Ulice:	Č. p.: Č. orient.: PSČ:

G. Údaje o společně posuzovaných osobách pro účely vyplácení dávek v rámci Evropské unie:

Zaškrtněte prosím jednu ze dvou následujících variant.

Pro žadatele, jeho manžela/manželku nebo druhu/družku, pro všechny jejich nezaopatřené děti a pro ostatní osoby, které s nimi patří do okruhu osob společně posuzovaných¹⁰⁾, platí:

- jsou hlášeny k trvalému pobytu na území České republiky¹¹⁾,
- nemají bydliště v jiném členském státě Evropské unie,
- nepracují v jiném členském státě Evropské unie,
- nepobírají dávku v nezaměstnanosti nebo důchod v jiném státě Evropské unie,
- nejsou občany jiného členského státu Evropské unie,
- nejsou osobami bez státní příslušnosti nebo uprchlíky bydlícími v jiném členském státě Evropské unie a na území České republiky pracujícími, studujícími nebo žijícími.

Neplatí předchozí varianta.

9) Kolonku **Specifický symbol** vyplňte pouze v případě Československé obchodní banky pro účty s číslem 6699.

10) § 7 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

11) § 3 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

H. Prohlášení žadatele:

O dítě uvedené v části B osobně celodenně a řádně:

Zaškrtněte prosím jednu z následujících dvou variant.

- pečuji
- nepečuji, protože jsem já nebo dítě uvedené v části B ze zdravotních důvodů v ústavní péči zdravotnického zařízení déle než 3 kalendářní měsíce

Dále prohlašuji, že

Zaškrtněte prosím jednu z následujících tří variant.

- dítě nenavštěvuje jesle, mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení pro děti předškolního věku, ani přípravnou třídu základní školy nebo školu poskytující základní nebo střední vzdělání
- dítě navštěvuje jesle, mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení pro děti předškolního věku v rozsahu, který je z hlediska nároku na výplatu rodičovského příspěvku přípustný¹²⁾
- dítě navštěvuje přípravnou třídu základní školy nebo školu poskytující základní nebo střední vzdělání

Dále prohlašuji, že pro dítě uvedené v části B platí

Zaškrtněte jednu z následujících tří variant:

- náleží mu příspěvek na péči⁵⁾, a to ve výši: Kč
- bylo zahájeno řízení o poskytnutí příspěvku na péči⁵⁾ a dosud nebylo rozhodnuto
- nenáleží mu příspěvek na péči⁵⁾, ani nebylo zahájeno řízení o jeho poskytnutí

Prohlašuji, že veškeré údaje uvedené v této žádosti jsou pravdivé a jsem si vědom(a) případných následků, které by pro mne z nepravdivě uvedených údajů vyplývaly.

Podpisem dávám svůj výslovný souhlas k tomu, aby státní orgány a další právnické osoby a fyzické osoby sdělily příslušnému úřadu, který o dávce rozhoduje nebo ji vyplácí

- údaje o přihlášení se k trvalému pobytu
- údaje o místě pobytu dítěte
- skutečnosti prokazující nepříznivý zdravotní stav dítěte uvedeného v části B, pokud je u něj uvedeno zdravotní postižení
- údaj o tom, zda a po jakou dobu dítě navštěvuje jesle, mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení pro děti předškolního věku nebo přípravnou třídu základní školy nebo školu poskytující základní nebo střední vzdělání
- údaje o nároku na peněžitou pomoc v mateřství, nemocenské poskytované v souvislosti s porodem a náhradou mzdy podle § 192 zákoníku práce a jejich výši

Jsem si vědom(a) povinnosti písemně ohlásit příslušnému úřadu, který o dávce rozhoduje, do osmi dnů změny ve skutečnostech rozhodných pro trvání nároku na dávku, její výši a výplatu.

Formulář jsem převzal(a) z oficiálních webových stránek Ministerstva práce a sociálních věcí, nezměnil(a) jsem na něm žádné pevné texty, pouze jsem pravdivě vyplnil(a) kolonky určené k vyplňování.

V	dne	.	.	20	Podpis žadatele:
---	-----	---	---	----	------------------

K žádosti prosím doložte:

- pro všechny uvedené osoby průkaz totožnosti, u dětí do 15 let rodný list
- pokud některý z rodičů má nárok na peněžitou pomoc v mateřství, nemocenské poskytované v souvislosti s porodem a náhradou mzdy podle § 192 zákoníku práce, **Potvrzení o nároku na dávky (náhrady) ovlivňující nárok a výši rodičovského příspěvku**
- je-li dítě uvedené v části B zdravotně postižené **Potvrzení o zdravotním stavu**
- **Potvrzení o návštěvě jeslí, mateřské školy nebo jiného obdobného zařízení pro děti předškolního věku**, pokud je dítě uvedené v části B navštěvuje
- **Doplňující údaje o společně posuzovaných osobách pro účely vyplácení dávek v rámci EU**, pokud jste v části G zaškrtnl(a) druhou variantu.

Máte možnost ovlivnit výši rodičovského příspěvku a dobu, po kterou vám může být poskytován, a to uplatněním žádosti na formuláři **Žádost o rozhodnutí o volbě nároku na rodičovský příspěvek**.

Formuláře všech uvedených potvrzení a dokladů najdete na internetové adrese <http://portal.mpsv.cz/forms> nebo si je vyzvednete na pracovišti příslušného úřadu, který o dávce rozhoduje. Na toto pracoviště se také obraťte, pokud budete mít při vyplňování pochybnosti.

¹²⁾ Za přípustný rozsah návštěvy jeslí, mateřské školy nebo jiného obdobného zařízení, kterým lze zajistit péči o dítě, se pro účely rodičovského příspěvku považují tyto případy:

- dítě, které nedosáhlo 3 let věku, navštěvuje jesle, mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení pro děti nejvýše 5 kalendářních dnů v kalendářním měsíci, není-li dále stanoveno jinak; návštěvou dítěte v jeslích, mateřské škole nebo v obdobném zařízení pro děti v kalendářním dnu se rozumí každý den, kdy dítě v jeslích nebo jiném uvedeném zařízení pro děti pobývá, bez ohledu na délku tohoto pobytu,
- dítě, které dosáhlo 3 let věku, navštěvuje v tomtéž kalendářním měsíci mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení pro děti předškolního věku v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně nebo nejvýše 5 kalendářních dnů; pro návštěvu dítěte v mateřské škole nebo jiném obdobném zařízení pro děti předškolního věku v rozsahu 5 kalendářních dnů platí, že návštěvou se rozumí každý den, kdy dítě v zařízení pobývá bez ohledu na délku tohoto pobytu,
- dítě pravidelně navštěvuje léčebně rehabilitační zařízení nebo mateřskou školu zřízenou pro zdravotně postižené děti nebo třídu mateřské školy zřízenou pro zdravotně postižené děti nebo jesle se zaměřením na vady zraku, sluchu, řeči a na děti tělesně postižené a mentálně retardované v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně,
- dítě dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené pravidelně navštěvuje jesle, mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení pro děti předškolního věku v rozsahu nepřevyšujícím 6 hodin denně,
- dítě navštěvuje jesle, mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení pro děti předškolního věku v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně a jestliže stupeň zdravotního postižení zraku nebo sluchu obou rodičů (osamělého rodiče) je v rozsahu 50 % a více.

VOLBA RODIČOVSKÉHO PŘÍSPĚVKU

Tiskopis prosím vyplňte čitelně

podací razítko

Žádost o rozhodnutí o volbě nároku na rodičovský příspěvek

Pokud budete chtít pobírat rodičovský příspěvek do 21 měsíců věku dítěte v základní výměře a následně do 4 let věku dítěte ve snížené výměře, tuto žádost nepodávejte.

A. Žadatel – rodič, který uplatnil nárok na rodičovský příspěvek:

Příjmení:	Jméno:	Titul:
Rodné příjmení ¹⁾ :	Rodné číslo v ČR ²⁾ :	

B. Dítě, u kterého provádím volbu (nejmladší dítě v rodině):

Příjmení:	Jméno:	Rodné číslo v ČR ²⁾ :
-----------	--------	----------------------------------

C. Volba nároku na rodičovský příspěvek³⁾:

Zaškrtněte prosím jednu z následujících dvou variant.

do 2 let věku dítěte ve zvýšené výměře⁴⁾

do 3 let věku dítěte v základní výměře⁵⁾

D. Prohlášení žadatele:

Prohlašuji, že mi není známo, že na výše uvedené dítě byla již provedena volba nároku na rodičovský příspěvek.⁶⁾

Veškeré údaje uvedené v této žádosti jsou pravdivé a jsem si vědom(a) případných následků, které by pro mne z nepravdivě uvedených údajů vyplývaly.

Podpisem dávám svůj výslovný souhlas k tomu, aby státní orgány a další právnické osoby a fyzické osoby sdělily příslušnému úřadu, který o volbě rozhoduje

- údaje o nároku na peněžitou pomoc v mateřství nebo nemocenské poskytované v souvislosti s porodem a jejich výši

Formulář jsem převzal(a) z oficiálních webových stránek Ministerstva práce a sociálních věcí, nezměnil(a) jsem na něm žádné pevné texty, pouze jsem pravdivě vyplnil(a) kolonky určené k vyplňování.

V	dne	. . 20	Podpis žadatele:
---	-----	--------	------------------

K žádosti prosím doložte:

- **Potvrzení o nároku na dávky (náhrady) ovlivňující nárok a výši rodičovského příspěvku**

Formuláře všech uvedených potvrzení a dokladů najdete na internetové adrese <http://portal.mpsv.cz/forms> nebo si je vyzvednete na pracovišti příslušného úřadu, který o dávce rozhoduje. Na toto pracoviště se také obraťte, pokud budete mít při vyplňování pochybnosti.

1) Kolonku **Rodné příjmení** vyplňte pouze v případě, že se liší od příjmení.

2) Cizinci, pokud nemají v ČR přiděleno rodné číslo, uvedou v kolonce **Rodné číslo v ČR** datum narození ve tvaru den, měsíc, rok a pohlaví ve tvaru: M nebo Ž (muž nebo žena).

3) Volbu nároku je oprávněn provést jen rodič, který uplatnil nárok na rodičovský příspěvek na uvedené dítě a v době volby nároku má na rodičovský příspěvek nárok.

4) Volbu můžete provést:
- jestliže Vám vznikl nárok na peněžitou pomoc v mateřství ve výši nejméně 380 Kč za kalendářní den z důvodu porodu nebo převzetí uvedeného dítěte,
- nejpozději do konce druhého kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, v němž uvedené dítě dosáhlo 22 týdnů života nebo 31 týdnů života, narodily-li se zároveň 2 nebo více dětí.

5) Volbu můžete provést:
- jestliže Vám vznikl nárok na peněžitou pomoc v mateřství nebo nemocenské poskytované v souvislosti s porodem z důvodu porodu nebo převzetí uvedeného dítěte,
- nejpozději do konce kalendářního měsíce, v němž uvedené dítě dosáhlo 21 měsíců věku.

6) Volbu nároku nelze měnit, a to ani rodičem, který převzal dítě do péče poté, kdy už byla volba nároku provedena. Volbu nelze provést zpětně.